

Samen energie besparen in de wijk

A man with a beard, wearing a green long-sleeved shirt, is shown in profile, reaching up to adjust a thermostat on a wall. The setting is a kitchen with white cabinets and a tiled wall. In the background, there are shelves with various jars and containers, and a hanging plant. A woman's face is partially visible on the right side of the frame. A green circular logo with the word 'hier' is in the bottom left corner.

hier

Voorwoord

COLOFON

Uitgave maart 2024

Deze publicatie is een uitgave van HIER in samenwerking met de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO)

Tekst: HIER en André Oerlemans
Vormgeving: Spiceminds

Coverfoto: EnergieWending

Onze dank gaat nadrukkelijk uit naar alle initiatieven die hebben meegeholpen aan de totstandkoming van deze publicatie.

HIER is het kennisplatform over lokale duurzame energie en aardgasvrij wonen. Lees meer voorbeeldverhalen, informatie en praktische tips op www.hier.nu

RVO helpt de energietransitie vooruit met subsidies, het delen van kennis en het bouwen van netwerken samen met partners. Lees meer op: www.rvo.nl/onderwerpen/lokale-energie-initiatieven

Contact: info@hier.nu

INHOUDSOPGAVE

Voorwoord	03
Buurtbedrijf Zandweerd	04
WarmteStem	10
Energie Actief Soest	14
Werkgroep Energie Ingwierrum	18
EnergieWending	22
Buurtteam Huijbergen	28
Energieteam VvE Zeekant Gevers/Deynootweg	32
Stichting Duurzame Initiatieven Borne (DiBo)	38
Koninklijke Buurt Bennekom	42
EnergieKronenberg	46

Sinds 2015 brengt HIER de Lokale Energie Monitor uit. De Monitor brengt de groei van de lokale burgerenergiecollectieven in beeld. Inmiddels zijn er meer dan 700 energiecoöperaties in Nederland. Ze hebben gezamenlijk collectieve zonnedaken of windmolens gebouwd en inmiddels werken ze ook aan coöperatieve warmtenetten. Al de initiatieven in de Lokale Energie Monitor hebben een rechtsvorm, meestal die van een coöperatie.

De laatste jaren zien we ook een sterke groei van bewonersinitiatieven die niet (meteen) de vorm van coöperatie kiezen. Vaak omdat er niet direct sprake is van collectief bezit. Dit jaar hebben we ze in de Lokale Energie Monitor 2023 voor het eerst in kaart proberen te brengen. We tellen nu al minstens 700 van dit soort lokale initiatieven. Deze bewonersinitiatieven zijn bezig met energiebesparing met buurtgenoten, door bijvoorbeeld collectieve inkoopacties te organiseren. Ze zorgen ervoor dat wijkbewoners een persoonlijk advies over de verduurzaming van hun woning kunnen krijgen, werken aan energiearmoede en bereiken ook moeilijk te bereiken doelgroepen omdat ze hun wijk echt kennen. Ze organiseren vaak de dialoog met de gemeente over het alternatief voor aardgas in de wijk.

Het zijn hele diverse initiatieven, maar ze zijn allemaal gestart door bewoners. De impact van deze bewonersinitiatieven laat zich echter wat moeilijker beschrijven in cijfers. Maar duidelijk is al wel dat zij niet alleen zorgen voor meer energiebesparende maatregelen bij hun wijkgenoten, maar ook voor meer cohesie en gemeenschapszin in de wijk. Ze bellen bij iedereen aan en ze creëren nieuwe verbanden in de wijk en met de gemeente.

Om ze wat beter te leren kennen maakten we, samen met RVO, een selectie van een aantal van deze initiatieven in het land. Leest u mee?

Gijs Termeer, directeur HIER

Rijksdienst voor Ondernemend
Nederland

Een sociale en duurzame wijk: Buurtbedrijf Zandweerd timmert aan de weg

In de wijk Zandweerd in Deventer is een bewonersgroep van zo'n dertig vrijwilligers actief die samen de sociale verbinding in de wijk wil versterken en de bewoners helpt met verduurzamen. De club organiseert duurzaamheidsborrels, informatieavonden, gezamenlijke inkoopacties en zwerfafvalsessies. Ook hebben ze een klusteam dat bij mensen thuis komt, en helpen ze buurtgenoten een-op-een met verduurzamen.

Warmtenet als aanleiding

Zandweerd is van oudsher een arbeiderswijk. Tegenwoordig is de wijk, die ligt tussen de IJssel en het spoor, de meest gemiddelde van Nederland – aldus het CBS. De 12.000 inwoners vertegenwoordigen verschillende leeftijden, beroepen en culturele achtergronden. En van de 6.000 woningen is de helft koop, en de helft huur. In 2019 kwam de gemeente met het plan om er een [warmtenet](#) aan te leggen, waarvoor ze bewoners vroeg om mee te denken. Zo'n twintig mensen stonden op, waaronder Esther Klaassen, die sinds 2000 met haar gezin in de wijk woont.

Na afsluiting van de reeks gesprekken wilden de bewonersafgevaardigden het lijntje met de gemeente behouden en daarnaast in de wijk starten als verduurzamingsteam. Esther: "We wilden de mensen in onze wijk helpen met energie besparen." Om de eerste kosten te dekken – voor onder meer een website, zaalhuur en de inkoop van isolatiemaatregelen – vroegen ze de gemeente om een klein budget. De gemeente stemde in. Sindsdien timmeren de bewoners aan de weg.

"Iedereen in de wijk mag gratis een beroep doen op onze klussendienst."

Van klussen tot borrels

Als Buurtbedrijf Zandweerd met drie onderliggende stichtingen organiseert de club duurzaamheidsborrels, informatieavonden, [gezamenlijke inkoopacties](#) en zwerfafvalsessies. Ook hebben ze een klusteam dat bij mensen thuis komt, en helpen ze buurtgenoten een-op-een met verduurzamen.

"Iedereen in de wijk mag gratis een beroep doen op onze klussendienst. We doen kleine klussen, zoals [tochtstrips](#) plakken, brievenbusborstels plaatsen en muurtjes witten", vertelt Esther. Het team staat voor iedereen klaar, ook voor wie de klusjesman wel kan betalen.

"De mensen die ons het hardste nodig hebben – omdat ze bijvoorbeeld in een sociaal isolement zitten, een laag inkomen hebben of met een psychische aandoening kampen – reageren er voornamelijk op. Daar zijn we heel blij mee", aldus Esther.

Hoewel de dienst gratis is, vraagt de initiatiefgroep altijd wat iemand terug kan doen voor de wijk. Esther: "Denk aan zwerfafval rapen, een kopje koffie drinken bij een eenzame buurtgenoot, of meehelpen met een gezamenlijke maaltijd in het buurthuis. Zo zetten we in op sociale verbinding, zetten we mensen in hun kracht en voelen ze zich van betekenis. We hebben gemerkt dat dat heel goed werkt."

Sociale verbinding als rode draad

Het grootste inzicht van de eerste twee jaar was dat het sociale aspect de sleutel is om mensen te laten nadenken over verduurzamen, vertelt Esther. "Het is belangrijk dat je laat zien dat je je om de ander bekommert. Vraag mensen wat hen bezighoudt, wat hun persoonlijke situatie is en of ze zorgen hebben over de komende winter. Het gesprek aangaan is het beginpunt van vertrouwen. Pas als je elkaar kent en vertrouwt, kan het gesprek gaan over de temperatuur in huis en of de cv-ketel aan vervanging toe is."

Sinds dat besef laat de groep haar activiteiten daarop aansluiten. Zo organiseert ze niet meer alleen informatieavonden over verduurzaming, maar ook gezellige wijkdagen waar je elkaar en de verenigingen in de wijk leert kennen.

Esther legt uit: "Een wijkdag is een vrolijke dag met slingers en activiteiten. Duurzaamheid is er met opzet geen groot thema. Wel zetten we er wat duurzame kraampjes neer, maar op een manier waarop bewoners duurzaamheid ervaren als iets dat erbij hoort."

Als fysieke uitvalsbasis maakt de initiatiefgroep gebruik van het buurthuis, Buurthuiskamer Zandweerd. Esther: "Een mooie en handige manier om zowel in contact te komen met mensen die hulp kunnen gebruiken als met de professionals in de wijk, zoals zorgverleners, de wijkopbouwwerker en wijkagent." Ook in de communicatie zet het buurtbedrijf in op het sociale aspect. Ze brengen hun eigen 'buurtglossy' uit met het laatste nieuws, activiteiten, en praktische tips voor verduurzaming en kostenbesparing.

Het lukt het buurtbedrijf al aardig om bewoners met verschillende achtergronden te bereiken. In 2021 bleek uit een peiling dat al 70% van de buurtbewoners de club kende. "Sinds kort organiseren we de maandelijkse buurtborrel steeds op een andere plek in de wijk. Dat draagt daaraan bij. Op onze informatieavonden komen ook steeds meer mensen van verschillende achtergronden, dus dat gaat goed. Maar het liefst betrekken we die mensen in de toekomst ook als vrijwilliger", aldus Esther.

"Het is belangrijk dat je laat zien dat je je om de ander bekommert."

Vier stichtingen

Sinds 2023 bestaat de organisatorische constructie uit vier stichtingen. Stichting Buurtbedrijf Zandweerd is de moederstichting die de langetermijnvisie in de gaten houdt, met [samenwerkingspartners](#) en mensen in de buurt in gesprek gaat, en nieuwe ideeën met hen verkent. De concrete uitvoering ligt bij de stichtingen Duurzaamheidsteam, Klussendienst en Buurthuiskamer Zandweerd. Iedere stichting heeft een eigen bestuur, Esther is voorzitter van het buurtbedrijf.

"Deze constructie is momenteel het meest praktisch voor het aanvragen van subsidies. We zijn nog aan het uitpluizen welke rol we willen spelen als verschillende stichtingen. Het zou kunnen dat we in de toekomst alsnog voor de [juridische vorm](#) van een coöperatie of vereniging kiezen", legt Esther uit.

Je vraagt je misschien af wie de stichtingen draaiende houden. Esther: "Onze kerngroep bestaat uit zo'n 30 vrijwilligers. Daarnaast hebben we twee mensen in dienst. De hoofdklusser voor vier dagen per week en de klusencoördinator voor twee. Ze worden betaald uit een potje van de gemeente voor verduurzaming van de wijk."

De groep krijgt ook ondersteuning van partners in de wijk: de professionals van de Buurthuiskamer, woningcorporatie, gemeente en het milieucentrum.

"Sociale verbinding en iedereen in zijn kracht zetten is echt ons speerpunt."

Samenstelling vrijwilligersgroep

De club wordt dus gedragen door vrijwilligers. Een deel is gepensioneerd, maar het gros doet het vrijwilligerswerk naast een baan. Zelf besteedt Esther vier tot zes dagdelen aan Zandweerd, waarnaast ze nog drie dagen op zzp-basis werkt als adviseur kwaliteitszorg voor onderwijs en overheid. Hoewel ze toegeeft er af en toe wel wakker van te liggen, geeft het buurtbedrijf haar vooral veel voldoening en lol.

Esther: "Wat motiveert is de energie die je van elkaar krijgt en dat je wat voor de buurt kan betekenen. Dat maakt het voor iedereen echt de moeite waard. Maar je moet er wel voor elkaar zijn en die verbondenheid voelen, anders red je het niet."

De vrijwilligers brengen samen allerlei expertises in. Zo zit er een kunstenaar in de groep, een projectleider, een communicatie-expert en een ingenieur.

Hoewel ze streven naar meer diversiteit, is de meerderheid hoogopgeleid en van middelbare of pensioenleeftijd. "We zijn zoekende naar hoe we ons team inclusiever kunnen maken. We zijn een doorsnee wijk voor Nederland, maar ons bestuur is daar nog geen afspiegeling van", aldus Esther.

De vrijwilligers delen een passie voor duurzaamheid. Toch is dat niet hun belangrijkste drijfveer. Esther: "Sociale verbinding en iedereen in zijn kracht zetten is echt ons speerpunt. Het duurzaamheidsprogramma staat nu voorop, omdat dit onderwerp veel mensen treft."

Ambities en samenwerken met de gemeente

Met de gemeente werkt het buurtbedrijf al vier jaar prettig samen. Er lopen nu gesprekken over welke rol de bewoners kunnen gaan vervullen in de ontwikkeling van het toekomstige warmtenet. De gemeente heeft recent namelijk besloten om dat zelf aan te leggen en te exploiteren.

Esther: "We hoeven niet zo zeer economisch eigendom, maar willen wel zeggenschap over welke warmtebron gekozen wordt en of er [alternatieve energiebronnen](#) kunnen worden aangeboden. Keuzevrijheid en betaalbaarheid vinden we het belangrijkste."

Ondanks dat bewonersgroep en gemeente positief en transparant [samenwerken](#), zijn er ook knelpunten. Zo wisselen de ambtenaren vaak van baan. "Dan heb je net een goede klik en samenwerking met iemand gevonden en dan vertrekt hij alweer. Dat zorgt voor vertraging en frustraties", vertelt Esther.

Ook is het voor een gemeente lastig om plannen integraal te benaderen, vervolgt ze. "We leggen regelmatig nieuwe ideeën bij de gemeente neer. Zo zouden we een plein in de wijk graag vergroenen, met meer ruimte om te spelen en fietsen te parkeren. Alleen kijkt de afdeling parkeren vervolgens naar de fietsplekken, de afdeling groenbeheer naar de planten, en de afdeling riolering naar de buizen onder de grond. Die perspectieven conflicteren met elkaar, waardoor zo'n project niet van de grond komt. En expertise op het gebied van hittestress of klimaat zit ook nog niet aan tafel."

Voor de verre toekomst dromen de vrijwilligers over een onafhankelijk Zandweerd, waarbij de bewoners officieel taken van de gemeente overnemen en vormgeven. Eerst op het gebied van duurzaamheid, maar later wellicht ook voor groenvoorziening, zorg, jeugd en zwerfafval. "Met dezelfde middelen of minder kunnen we als wijkbewoners veel meer bereiken dan de gemeente", stelt Esther.

"We hebben de juridische constructie van een gebiedscoöperatie in gedachten en zijn daar met de gemeente ook al over in gesprek," vervolgt ze. "We werken al jarenlang goed samen en het vertrouwen is goed. We zetten kleine stapjes."

Een andere ambitie van de initiatiefgroep is een sociale werkplaats of leerwerkbedrijf starten, om buurtbewoners te begeleiden naar een betaalde baan. "En misschien dat we met het klussteam ook meer commerciële klussen gaan doen voor woningbouwbedrijven," aldus Esther.

"Met dezelfde middelen of minder kunnen we als wijkbewoners veel meer bereiken dan de gemeente."

Tips voor andere initiatieven

Voor andere initiatiefgroepen heeft Esther vijf tips. "Maak gebruik van de krachten die er al zijn in de wijk waar je op mee kunt liften. Misschien is er al een buurtkrant bijvoorbeeld, dan heb je goud in handen. Of wellicht is er al een actieve speeltuinvereniging. Kijk wat er al is en sluit daarbij aan of werk samen." De tweede tip: "Leg contact met de wijkmanager van de gemeente. Die weet vaak al goed wat er speelt en kan helpen een vliegende start te maken." Als derde tip zegt Esther: "Haal behoeftes op in de wijk. Gewoon aanbellen bij mensen, of af en toe op straat koffie uitdelen." Ten vierde: "Durf te vragen, bijvoorbeeld om startbudget. Dat budget heeft ons heel erg geholpen om serieus benaderd worden door andere partijen. Vaak zijn er vanuit de gemeente ook regelingen voor buurtinitiatieven." De laatste, misschien wel meest essentiële tip: "Begin gewoon! Blijf er niet te lang over praten, staar je niet blind op smartdoelen of een goede aanpak. Niemand weet precies wat er komen gaat of wat de beste aanpak is. Ga aan de slag!"

Foto's: © Buurtbedrijf Zandweerd

Projectgegevens

Naam initiatief	Buurtbedrijf Zandweerd
Locatie	De wijk Zandweerd in Deventer
Organisatie- / rechtsvorm	Stichting
Aantal actieve bewoners	Meer dan 30 vrijwilligers en 3 betaalde medewerkers
Activiteiten	Klussendienst, buurtborrels, informatieavonden, gezamenlijke inkoopacties en zwerfafvalacties
Doelgroep	Alle inwoners van de wijk Zandweerd, maar met name de mensen die het hard nodig hebben
Bereik	O.a. 175 klussen uitgevoerd, zonnepanelen op 13 daken, 29 huizen geïsoleerd, 550 m2 groen dak en 180 abonnees op digitale nieuwsbrief
Jaar van oprichting	Duurzaamheidsteam 2020, Klussendienst 2022, Buurtbedrijf Zandweerd 2023
Website	www.zandweerd.com

WarmeStem weet wat er leeft en houdt de gemeente scherp

Terwijl de gemeente Amersfoort zich in rap tempo klaarmaakte voor de warmtetransitie in Schothorst, begon onder de bewoners van de wijk enig gevoel van bezorgdheid te groeien. Een groepje actieve bewoners besluit niet af te wachten, maar actief mee te denken over de transitie in hun wijk. Bewonersinitiatief WarmteStem organiseert dialoogsessies in de wijk, brengt referentiewoningen in kaart en gaat aan de slag met gezamenlijke inkoop.

Hoe het begon

In 2018 kregen de bewoners van Amersfoort Schothorst te horen dat de gemeente een plan aan het ontwikkelen was voor het [aardgasvrij](#) maken van hun wijk. De gemeente ging voortvarend van start met het organiseren van voorlichtingsbijeenkomsten over onder de mogelijke komst van een [warmtenet](#). Aan politieke wil ontbrak het niet, maar sommige bewoners hadden het gevoel dat de gemeente een gebrek aan diepgaande kennis en voeling met de wijk had.

Herman Koolstra was een van de bewoners die zich destijds aansloot bij een klankbordgroep die de gemeente vanuit de wijk van advies zou gaan voorzien. Uit deze klankbordgroep ontstond vervolgens het idee om als betrokken bewoners een eigen [buurtinitiatief](#) op te richten, dat later de naam WarmteStem zou dragen.

"We maakten ons zorgen over het scenario waarin het warmtebedrijf een kant-en-klaar plan zou presenteren waarop wij geen enkele invloed zouden hebben," aldus Herman. "We wilden als gemeenschap verenigd met al onze kennis en inzichten in gesprek gaan met het warmtebedrijf. Wat was hun aanbod, en hoe konden wij

"We wilden als gemeenschap verenigd met al onze kennis en inzichten in gesprek gaan met het warmtebedrijf."

als bewoners een waardevolle bijdrage leveren? Daarnaast vonden we het belangrijk dat mensen die liever niet op het warmtenet aansluiten, ook goed geholpen worden."

Hun drijfveer? Eigenaarschap over hun woonomgeving en de behoefte aan onafhankelijk advies in het snel veranderende energielandschap. Het voornaamste doel van WarmteStem werd duidelijk: bewoners in Amersfoort Schothorst in staat stellen weloverwogen keuzes te maken in de [complexe warmtetransitie](#).

Van idee naar actie

De gemeente reageerde enthousiast op dit initiatief – ook zij wilden meer inzicht in de meningen, zorgen en wensen van de bewoners in Schothorst. Ze stemden in met het verzoek van de initiatiefnemers om een oproep in hun nieuwsbrief te plaatsen, waarin ze wijkbewoners uitnodigden om mee te komen denken over het bewonersinitiatief.

Een groepje van ongeveer 15 man formuleerde samen doelen en boog zich over de geschikte [organisatievorm](#) om die te kunnen bereiken. Binnen een paar maanden hadden ze een bestuur gevormd bestaande uit vijf mensen, een mix van jonge werkenden en gepensioneerden. Sindsdien ontmoeten ze elkaar maandelijks om ontwikkelingen en nieuwe projectideeën te bespreken.

"Technische, communicatieve en verbindende vaardigheden waren goed vertegenwoordigd in ons bestuur" vertelt Herman. We ontwikkelden een website en promotiematerialen en ik stelde een brochure op met informatie over de voor- en nadelen van verschillende [aardgasalternatieven](#) en [energiebespaarmaatregelen](#)." WarmteStem miste in het bestuur echter iemand met voldoende tijd om echt actie te ondernemen in de wijk. In Schothorst bleek toen een professionele gespreksleider te wonen, waarmee ze uiteindelijk samen subsidies aanvroegen bij de gemeente en provincie.

Samen organiseerden ze dialoogsessies om de meningen, zorgen en wensen van bewoners in Schothorst op te halen. Ze wilden de gesprekken zo goed mogelijk over de wijk verspreiden. "We hebben de kaart erbij gepakt, de wijk in vakjes opgedeeld en bij ieder vakje gekeken of we mensen kenden die er woonden. Voor de plekken waar we niemand kenden, vonden we hosts via een oproep in onze nieuwsbrief."

WarmteStem pakte communicatief groots uit: banners boven de toegangswegen tot de wijk, flyers in alle brievenbussen en oproepjes in de buurtapps. Uiteindelijk schoven er 140 mensen aan bij de dialogen en WarmteStem deelde de bevindingen met de gemeente.

"Technische, communicatieve en verbindende vaardigheden waren goed vertegenwoordigd in ons bestuur."

Advies op maat

De volgende stap die WarmteStem nam, was het opleiden van een groepje vrijwillige warmtecamera-experts. "We plaatsten een oproep in de nieuwsbrief en vroegen in ons netwerk of mensen geïnteresseerd waren om vrijwillig warmtecamera-expert te worden. Zij konden deelnemen aan een cursus van de Natuur en Milieufederatie Utrecht om [warmtebeelden](#) te leren maken en analyseren." Bewoners in de wijk tonen vanaf het begin al veel belangstelling voor dit aanbod. Hoewel de vrijwilligers steeds bedrevener worden, krijgt WarmteStem meer aanvragen dan ze aankunnen.

Om bewoners nog meer houvast te bieden bij het maken van duurzame keuzes voor hun woning, bracht WarmteStem [referentiewoningen](#) in kaart. Herman: "Onze wijk kent een overzichtelijk aantal woningtypen. Dankzij nieuwe [subsidies van de gemeente en provincie](#) konden we een expert inschakelen om voor elk van deze zes woningtypen een persoonlijk verduurzamingsadvies op te stellen. In dit advies krijgen bewoners inzicht in de logische stappen die ze kunnen nemen, specifieke aandachtspunten voor hun woning en de verwachte kosten binnen het verduurzamingstraject." Ze benaderen dit op een slimme manier door te benoemen wat de extra kosten zijn voor energiebesparende maatregelen tijdens regulier onderhoud dat bewoners vroeg of laat sowieso zullen moeten plegen.

Bereik in de wijk

WarmteStem richt zich op alle bewoners, zowel huiseigenaren als huurders. Ze benadrukken dat zelfs huurders met beperkte mogelijkheden baat kunnen hebben bij [kleine besparingsmaatregelen](#). De dialoogtafels in de beginfase bereikten ongeveer 140 huishoudens, vooral vanwege de urgentie rond de komst van het warmtenet. Hoewel de urgentie sindsdien is afgenomen, merken ze dat de stijgende energieprijzen weer meer interesse hebben gewekt in informatie over isolatie en energiebesparing. Tegenwoordig trekken ze ongeveer 50 mensen per bijeenkomst, een aantal waar ze tevreden mee zijn.

Samenwerkingspartners

Natuur en Milieu Educatiecentrum het Groene Huis biedt WarmteStem ruimte voor het houden van bijeenkomsten. Ook is er nauw contact met de [gemeente](#): "Ze zijn ons heel goedgezind" vertelt Herman. De voorzitter neemt maandelijks deel aan het projectgroepoverleg dat de gemeente organiseert. Op die manier wordt daar het bewonersperspectief ingebracht.

Antje Kingma, Beleidsregisseur Inclusieve Stad bij de Gemeente Amersfoort: "De belangrijkste spelers van de energietransitie in Schothorst, zijn de bewoners. WarmteStem informeert haar buurtgenoten, vrijwillig en belangeloos over aandachtspunten en mogelijkheden bij het verduurzamen van woningen. Zij weet wat er leeft in de wijk en houdt de gemeente daarmee scherp." Daarnaast is er regelmatig contact met de Natuur en Milieufederatie Utrecht die kennisactiviteiten in de regio organiseert. Voor het in kaart brengen van referentiewoningen wordt samengewerkt met adviseurs van Energiepaleis.

Successen en tegenslagen

Herman beschrijft twee drijvende factoren die bijdragen aan het succes van een bewonersinitiatief zoals dat van hem: "Aan de ene kant mensen die de kar willen trekken en aan de andere kant mensen die de noodzaak van het initiatief inzien. Het wordt echt gedragen door de mensen in de wijk".

Wat betreft inspraak in de plannen van het warmtebedrijf is Herman gematigd enthousiast over wat WarmteStem heeft kunnen bereiken. "We zijn in gesprek gekomen, maar echt invloed hebben we niet. Desondanks is het de moeite waard, zo'n bedrijf heeft een soort monopolypositie en moet scherp in de gaten gehouden worden. Goedbedoelde regelingen van de overheid beschermen de bewoners niet altijd genoeg. Dat zagen we op andere plekken in Nederland toen de gasprijzen stegen, sommige warmtebedrijven verhoogden de prijs van

hun warmte maximaal zonder dat ze transparant waren over hun kosten. Kortom, op deze manier hebben we als bewoners een stem, maar macht hebben we niet. Uiteindelijk moet de overheid het regelen, al gaat dat vaak traag."

Wat zou het makkelijker maken?

"Een duidelijk plan." Het feit dat de gemeente geen duidelijkheid schept en geen tijdpad opstelt met duidelijke tussenstappen, staat WarmteStem in de weg volgens Herman. Zonder concrete plannen weten bewoners niet waar ze aan toe zijn en vinden ze het vaak lastig om actie te ondernemen. Daarnaast geeft hij aan dat er heel veel tijd zit in het aanvragen van subsidies. "Ik weet natuurlijk dat het nodig is, maar het voelt krom dat we onze schaarse tijd vaak moeten besteden aan dit soort noodzakelijk administratief werk in plaats van aan het uitvoeren van activiteiten."

Toekomstplannen

"We zijn nu bezig met het opzetten van een [gezamenlijke inkoopactie](#), we bevinden ons nog in de verkennende fase. In eerste instantie proberen we betrouwbare lokale installateurs te vinden, en hopelijk kunnen we samen met hen een aanbod formuleren voor de bewoners in Amersfoort Schothorst." Met de inzichten uit het vorige project van WarmteStem, de referentiewoningen, kunnen bewoners dan zelf inschatten of ze daaraan mee willen doen of niet. Uiteindelijk hebben de initiatiefnemers het doel om zichzelf overbodig te maken, wanneer iedereen zijn huis goed heeft geïsoleerd en van het gas af is.

Tips voor andere initiatieven

"Neem eens een kijkje op onze website! Bekijk bijvoorbeeld onze brochure, hoe wij het hebben aangepakt met de referentiewoningen of onze bevindingen uit de gesprekken met buurtbewoners. In principe is mijn overtuiging: het is betaald met overheidsgeld, dus iedereen mag het gebruiken. Je moet voor je eigen wijk zelf uitzoeken wat de mogelijkheden zijn, maar je hoeft het wiel niet opnieuw uit te vinden. Als je iets ziet dat je kan helpen, gebruik het en maak het relevant voor jouw specifieke situatie."

Foto's: © WarmteStem

Projectgegevens

Naam initiatief	WarmteStem
Locatie	De wijk Schothorst in Amersfoort
Organisatie- / rechtsvorm	Coöperatie
Aantal actieve bewoners	15 vrijwilligers
Activiteiten	Dialoogsessies, warmtebeelden, referentiewoningen, collectieve inkoop, energiecafé
Doelgroep	Woningeigenaren en huurders in Schothorst
Bereik	Meer dan 400 mensen ontvangen maandelijks de nieuwsbrief en WarmteStem is regelmatig zichtbaar in de openbare ruimte op verschillende plekken in de wijk
Jaar van oprichting	2019
Website	www.warmtestem.nl

Bewonersinitiatief Energie Actief Soest: “Vertrouwen is belangrijk”

Zestig Soestenaren zetten zich in voor het initiatief Energie Actief Soest. Samen willen ze met tal van activiteiten zorgen dat iedere inwoner van Soest op een haalbare en betaalbare manier kan meedoen met de energietransitie. Na een paar jaar van wijkaanpakken gericht op woningeigenaren, besloot het initiatief zich ook op huurders te gaan richten. Met een andere aanpak en een nauwe samenwerking met organisaties in de wijk, werd ook dat een succes.

Zonaanbidders

In 2011 begon Erik Peerlkamp in zijn eentje met het opzetten van een [collectieve inkoopactie](#) in zijn buurt in Soest. Het wilde niet zo vlotten totdat hij de beleidsmedewerker duurzaamheid sprak op een nieuwjaarsbijeenkomst van de gemeente. Die was enthousiast over het idee van Erik en zei: “Laten we het groter aanpakken dan jouw straat, we zetten het in de krant.” Zo startte het initiatief Zonaanbidders dat in 2014 onder de naam Energie Actief Soest verder gaat.

Lokale ondernemers

De club koos voor hun inkoopactie een lokale ondernemer. “Ik wilde eigenlijk liever de goedkoopste, maar die zat veel verder weg. De rest van de groep was voor een lokale installateur. Achteraf was dat een hele goede keuze, want toen die installateur failliet ging, zorgde hij dat een ander bedrijf het werk overnam. We waren allemaal zo betrokken, de vrijwilligers, de bedrijven, de gemeente – de verhoudingen waren heel goed. Het vertrouwen is belangrijk.” Met twee inkoopacties hielp de club in 2012-2013 zo’n 200 huishoudens aan gemiddeld elf [zonnepanelen](#) per woning.

De publiciteit zoeken met je initiatief is volgens Erik de basis voor succes. “We zorgden dat onze acties nieuwswaarde hadden en er moest een leuke foto komen. De wethouder was ook vaak bereid om langs te komen. Zo haalden we regelmatig het lokale nieuws in de krant en op de radio.”

Vrijwilligers en een betaalde projectsecretaris

Energie Actief Soest (EAS) wordt nu bemand door een nieuw, vierkoppig bestuur. In totaal telt het initiatief bijna 60 vrijwilligers verdeeld over zes werkgroepen: [energiecoaches](#), [warmtescans](#), [duurzame warmte](#), Science lab, communicatie en de wijkwerkgroep. 35 van hen zijn door het initiatief zelf opgeleid tot energiecoach. Op de vraag om die grote groep te beschrijven, antwoordt projectsecretaris Gerrit Vledder: “Dat is wat je zou verwachten: veel oude grijze mannen, een paar vrouwen en een enkele wat jongere persoon.” Gerrit ondersteunt de vrijwilligers, als de enige betaalde kracht van Energie Actief Soest.

Het bestuur ziet elkaar maandelijks en de werkgroepen hebben doorlopend contact over hun projecten. Een paar keer per jaar komen alle vrijwilligers bij elkaar voor een terug- of vooruitblik, thematische sessies of een gezellige borrel.

Wijkaanpak

Tussen 2014 en 2016 heeft EAS veel met scholen samengewerkt. Het idee was om op alle scholen zonnepanelen te plaatsen, maar uiteindelijk haakten ze na een lange aanloop allemaal af. “Dat was natuurlijk een enorme teleurstelling,” aldus Gerrit. Maar het initiatief ging weer rond de tafel zitten en bedacht een aanpak voor de wijk. Het doel was om woningeigenaren te stimuleren hun woning te verduurzamen en uiteindelijk van het gas af te krijgen. Het uitgangspunt: de wijkactie moest zoveel mogelijk aansluiten bij wat er al is in de wijk. Ze startten in een wijk waar een van de vrijwilligers in het wijkcomité actief was en zochten samenwerking met bedrijven uit Soest.

Sindsdien organiseert EAS ieder jaar in een andere wijk een actie. Samen met de gemeente verspreiden ze een vragenformulier, waarop alle woningeigenaren kunnen aangeven hoe hun huis er op energiegebied voor staat. Dat formulier halen ze huis aan huis weer op. Daarna helpen ze de geïnteresseerde woningeigenaren om vervolgstappen te zetten. Erik: “Als je een formulier opstuurt, krijg je vaak weinig respons. Met zelf langsgaan bereik je heel veel meer. En het is effectief.”

EAS trof gemiddeld zo’n 65% van de bewoners thuis en daarvan leverde zo’n 25% het vragenformulier ingevuld in: in totaal zo’n 600 huishoudens. De bewoners kregen vervolgens tips via de mail over de maatregelen die ze nog niet hadden genomen. Uit een jaarlijks resultatenonderzoek is gebleken dat zo’n 50 tot 60% daarna grote of kleine maatregelen uitvoerde zoals [isolatie](#), zonnepanelen, een [warmtepomp](#), of [ledverlichting](#).

“Als je een formulier opstuurt, krijg je vaak weinig respons. Met zelf langsgaan bereik je heel veel meer. En het is effectief.”

Huurders

In 2021 besloot EAS dat ze meer wilde doen voor huurders. Dat vergde een andere aanpak. De gemeente Soest was al bezig met het verbeteren van de leefbaarheid in de wijk Smitsveen, een wijk met grote verschillen in inkomen en een grote diversiteit aan culturen. De gemeente attendeerde EAS op een regeling van de provincie Utrecht voor een inclusieve energietransitie. Gerrit vertelt: “Er was destijds een onderzoeker bezig met dat thema in de wijk Smitsveen en toen zagen wij kans om krachten te bundelen.”

EAS organiseerde een brainstorm met organisaties uit de wijk; welzijnsorganisatie Balans, de gemeente Soest, woningcorporatie Portaal, het Duurzaam Bouwloket, de Hogeschool Utrecht en Schuldhulpmaatje. Alle partijen waren enthousiast over het idee om samen te werken. EAS nam de penvoerdersrol voor zijn rekening

en de andere partijen namen een rol in de uitvoering, die aansloot bij hun kerntaak. Samen kregen ze voor elkaar om in 60% van de huurwoningen in Smitsveen energiebesparende maatregelen aan te brengen.

Financiering

Het duurde heel lang voor de provincie de aanvraag goedkeurde, er was dan ook een enorm bedrag mee gemoeid: ruim €150.000. "We kregen van de Provincie veel ruimte om het te laten lukken, ook door te leren van de dingen die niet goed gingen" vertelt Gerrit.

Lessen

EAS had nog geen ervaring met de nieuwe doelgroep in Smitsveen, die ook nog niet vertegenwoordigd was in hun vrijwilligersgroep. "We leerden met vallen en opstaan dat, als je het over energie wil hebben, je het eerst over de echte problemen moet hebben. Dan komt het vanzelf wel aan bod. Het geldt dat nu allemaal voor energie beschikbaar is, kan zo breder worden ingezet." aldus Gerrit.

Zoulikha Seddiki, een sociaal makelaar van Stichting Balans, boorde haar contacten in de wijk aan en vond een aantal 'wijkverbinders' die zich wilden aansluiten bij het initiatief. Deze vrouwen met verschillende culturele achtergronden legden het eerste contact met bewoners en deden dat in hun moedertaal, vaak niet Nederlands. Als de bewoner besloot mee te doen, kreeg hij een sticker bij de voordeur. Een aantal zaterdagen stonden klussers met een partytent op een veldje midden in de wijk, onder regie van Stichting Present. Zij waren inmiddels ook aangehaakt bij het project voor het regelen van een heleboel vrijwilligers, die op die zaterdagen de woningen met sticker gingen inventariseren, materialen haalden bij de partytent op het veld en dan meteen gingen aanbrengen.

"We leerden met vallen en opstaan dat, als je het over energie wil hebben, je het eerst over de echte problemen moet hebben. Dan komt het vanzelf wel aan bod."

"De bewoners herkenden ons al wel, want we hadden er eerder gestaan met de partytent. Maar ze vertrouwden het eerst niet. Door het eerste contact met de wijkverbinders is dat nu helemaal anders." De wijkverbinders krijgen een vrijwilligersvergoeding en dat was EAS niet gewend. Gerrit zegt: "Ik was daar zelf eerst groot tegenstander van, maar veel mensen hebben helemaal niet de ruimte om zomaar werk voor niets te doen. In dit project ben ik wel geconfronteerd met hoe wit ik ben en hoe erg ik in een bubbel leef."

Samenwerking

"Door met zo veel organisaties samen te werken, is het gelukt om successen te behalen. We konden bijvoorbeeld op natuurlijke momenten aanhaken bij woningcorporatie Portaal, die bij 600 woningen hr-ketels moesten vervangen. Ze boden bewoners na afloop een bezoek van onze energiecoaches aan." vertelt Gerrit. Hij noemt dit een voorbeeld van een 'koppelkans', waarvoor de groep [samenwerkingspartners](#) regelmatig samenkwam. Zo werken de gemeente en de woningcorporatie sinds de actie samen in het aanbrengen van energiebesparingsmaterialen. De gemeente levert het materiaal, Portaal neemt het mee bij onderhoud in woningen. "Dat idee kwam echt doordat wij het met ons project met vrijwilligers hadden gedaan."

Toekomstplannen

De koppelkanssessies ontwikkelen nu verder. De wijkverbinders bepalen de thema's en de focus ligt niet meer zo op energie, maar op sociale cohesie. EAS gaat, traditiegetrouw, weer in een volgende wijk aan de slag.

Na het succes in Smitsveen heeft de gemeente daarvoor geld beschikbaar gesteld. Gerrit: "Wij willen eigenlijk goed de tijd nemen om een netwerk te bouwen in een wijk. Dat was namelijk een van de succesfactoren in Smitsveen. Maar die tijd is er niet, want het geld dat de gemeente tot zijn beschikking heeft, is er vanaf 2025 niet meer. Er zijn nu ook andere mensen betrokken vanuit de samenwerkingspartners, die niet allemaal even gemotiveerd zijn. Dan merk je dat succes ook valt of staat bij persoonlijke betrokkenheid."

Tips voor andere initiatieven

Het advies van Gerrit: "Koppelkanssessies zijn cruciaal. Het geeft je de mogelijkheid om een wijk te leren kennen en de organisaties en bewoners die daar al bezig zijn met elkaar te verbinden. Je kan elkaar versterken." En "Investeer in een projectsecretaris en laat die het vuile werk doen waar andere mensen geen zin in hebben. Zo houden de vrijwilligers tijd en energie over voor alle inhoudelijke en leuke zaken die bij zo'n initiatief komen kijken."

En de tips van oudgediende Erik: "Realiseer je dat projecten tijd kosten en geld. En zoek publiciteit, durf te vragen. Soms lukt dat niet, maar probeer je tegen teleurstellingen te wapenen en omwegen te zoeken."

Foto's: © Energie Actief Soest

Projectgegevens

Naam initiatief	Energie Actief Soest
Locatie	Soest
Organisatie- / rechtsvorm	Stichting
Aantal actieve bewoners	60 vrijwilligers en 1 betaalde projectondersteuner
Activiteiten	Energiecoaches, energieambassadeurs, wijkaanpak energiebesparing, warmtescans, energiescans, Science Labs voor basisscholieren, informatieavonden, verkiezingsdebat, cursussen, filmavonden
Doelgroep	Woningeigenaren en huurders in Soest
Bereik	O.a. zo'n 600 woningeigenaren deden mee aan wijkaanpak, energiebesparende maatregelen bij bijna 1200 huurders en sinds 2020 zo'n 500 energiecoachgesprekken
Jaar van oprichting	Voorloper Zonaanbidders vanaf 2011, Energie Actief Soest in 2014
Website	www.energieactiefsoest.nl

Werkgroep Energie Ingwierrum: “Wij geloven heel sterk dat praten de basis is”

Begin 2023 startten tien bewoners van het Friese dorp Ingwierrum een de Werkgroep Energie Ingwierrum. Ze schreven een dorpsvisie met het ambitieuze doel om in 2035 energieneutraal te zijn. Sindsdien gaan ze een voor een de deuren langs om kleine energiebesparende maatregelen aan te brengen bij mensen thuis. Samen met de gemeente en een bedrijencoöperatie werken ze aan een aanpak om 6000 woningen extra te isoleren om energiearmoede te bestrijden.

Duurzaam dorp

Begin 2023 deed de Vereniging Dorpsbelangen in Ingwierrum een oproep aan de dorpsbewoners om in groepjes mee te denken over vijf thema's, waarvan energie er één was. Rien Vink, gepensioneerd belastingadviseur en samen met zijn partner biologisch fruitteiler, en negen andere dorpsbewoners zagen dit wel zitten en verenigden zich de werkgroep Energie Ingwierrum.

Rien schetst een beeld van het Friese dorp: “We hebben 275 huishoudens en 70 ondernemingen. Daarvan is driekwart elektricien, loodgieter of heeft een klusbedrijf. In ons dorp wordt dus door heel veel mensen van alles zelf gedaan. Duurzaamheid leeft hier zeker. Er zijn ook veel mensen met [zonnepanelen](#), maar of dat vanuit idealisme is of een financiële overweging is, dat weet ik niet.”

Naast een basisschool en een brievenbus heeft Ingwierrum eigenlijk geen voorzieningen, vertelt hij. “We zijn hier afhankelijker van elkaar. Voor ouderen die niet meer kunnen autorijden, wordt boodschappen gedaan in het dorp verderop. Mensen kennen elkaar meestal al heel lang en er is een basis van vertrouwen. Die verbintenis is een gunstige factor in onze ambitie om samen te verduurzamen.”

Langs de deuren

Ze begonnen in het voorjaar met het schrijven van een dorpsvisie. Sinds de zomer zijn ze bezig met hun eerste fysieke actie: “Een zaterdag in de maand gaan we op pad om kleine energiebesparende maatregelen aan te brengen bij mensen thuis. We kiezen ervoor om een voor een bij iedere woning aan te bellen, omdat we het

“We kiezen ervoor om een voor een bij iedere woning aan te bellen, omdat we het belangrijk vinden met elkaar in gesprek te gaan over het onderwerp.”

belangrijk vinden met elkaar in gesprek te gaan over het onderwerp. Het is fijn om met elkaar te praten en we merken dat het mensen helpt om erover na te denken.” vertelt Rien. De bewoners hebben met de fixactie inmiddels ongeveer de helft van de woningen gehad en de meeste mensen vinden het fantastisch wat de werkgroep doet.

Het initiatief komt ook mensen tegen met heel slecht geïsoleerde woningen, die niet kunnen investeren in grotere maatregelen omdat ze moeite hebben om überhaupt rond te komen. “Ze geven aan dat ze al jaren zo leven, dus prima nog jaren zo door kunnen. Met bijvoorbeeld fixaties hopen we dat ook zij er op een gegeven moment voor open staan om te praten over de mogelijkheden van verduurzaming.”

Meedenken met de gemeente

Rien is geen nieuwkomer op het gebied van duurzaamheid. Voordat hij bij de werkgroep kwam, was hij ook al vrijwilliger bij de Stichting Elkenien Grien. Deze stichting is actief aanjager van de energietransitie in de hele gemeente Noardeast-Fryslân, waar Ingwierrum onder valt. Zo kwam het dat hij bij de gemeente Noardeast-Fryslân aan tafel terecht kwam. In het najaar van 2022 sprak de gemeente het streven uit om 6000 woningen extra te isoleren om [energiearmoede](#) te bestrijden. De realiteit bleek weerbarstig; hun plan was lastig uitvoerbaar. De gemeente besloot daarom de plannen om te gooien en vroeg daarbij bouw-innovatiecentrum Bowinn en Stichting Elkenien Grien aan tafel.

Het resultaat: lokale ondernemers in de bouw verenigen zich in een coöperatie om het doel van 6000 woningen te bereiken. En als voorzitter van de Werkgroep Energie Ingwierrum, kreeg Rien voor elkaar dat in zijn dorp Ingwierrum de eerste pilot (genoemd Energierrum) gaat plaatsvinden. “Het plan van de bedrijencoöperatie staat namelijk leuk op papier, maar we moeten wel weten of het werkt in de praktijk.” aldus Rien. Met dit traject hopen de betrokken partijen te leren hoe ze [participatie](#) kunnen vergroten en een zo goed mogelijke klantreis kunnen verzorgen.

De klantreis

De bedrijencoöperatie is eind 2023 opgericht en bevat nu al tientallen enthousiaste bedrijven. Specialisten in [vloerisolatie](#), [glas](#), [daken](#) en [spouwmuren](#) zijn allemaal vertegenwoordigd. Vier van de werkgroepleden van het bewonersinitiatief hebben een opleiding gevolgd om een onafhankelijke adviesrol goed te kunnen vervullen.

De bedrijencoöperatie heeft als doel om mensen van a tot z te helpen bij het verduurzamen van hun woning. Het traject begint met een bezoek van een energiecoach van de gemeente, dan wordt er een Energie Prestatie Advies opgesteld door een gecertificeerd adviseur, en op basis daarvan stelt de bedrijencoöperatie een offerte op.

“Het plan van de bedrijencoöperatie staat namelijk leuk op papier, maar we moeten wel weten of het werkt in de praktijk.”

Dit is het moment waarop de Werkgroep Energie Ingwierrum invliegt, om met de bewoner om tafel te gaan zitten. Samen nemen ze door hoe het kostenplaatje eruitziet en voor wat voor [subsidies](#) de bewoner in aanmerking komt; wat levert deze investering de bewoner op? De vrijwilligers helpen ook bij het invullen van formulieren, waar nodig. Dan hebben bewoners alle informatie om te kunnen beslissen of ze het plan willen gaan uitvoeren, deels of geheel. De coöperatie verzamelt zo veel mogelijk opdrachten in het dorp, zodat ze in één keer met een hele ploeg het dorp in kunnen. Zo is de bewoner goedkoper uit. Na afloop van het hele traject zal er ook een inspectie plaatsvinden. Eventuele klachten worden dan door de coöperatie opgelost.

Mensen meekrijgen

Om de dorpsbewoners te informeren organiseerde Werkgroep Energie Ingwierrum een tweetal bewonersavonden. De eerste avond kondigde ze aan door bij iedereen in het dorp aan te bellen en een folder te overhandigen. De tweede avond met een folder, ontworpen en gedrukt door de gemeente, bij het hele dorp in de bus. De opkomst op de avonden was niet hoog, maar alle bewoners die kwamen meldden zich aan voor de pilot. En Rien zegt: "We doen ook iedere maand verslag in de dorpskrant van wat we doen, ook altijd over de pilot." Het resultaat is dat ruim 10% van het dorp aan de pilot meedoet. De hoop is dat in het voorjaar gestart kan worden met de uitvoering.

Diverse vrijwilligersgroep

Tien bewoners vormen de kern van Werkgroep Energie Ingwierrum, ze komen ongeveer een keer per maand samen. Rien is als enige gepensioneerd, de rest doet het allemaal naast een baan. Van zeebioloog tot jachthavenbezitter; de groep is divers en dat zorgt voor een soepele verdeling van het werk. "Als er folders gemaakt moeten worden, meldt zich automatisch iemand die daar goed in is. Zo gaat het eigenlijk steeds." zegt Rien. "Het is fijn dat iedereen steeds enthousiast blijft. Na hun werk folders rondbrengen, dat vinden ze allemaal prima. We zien dat wat we doen tot iets leidt en daar komt bevrediging uit. We steken er veel energie in en dat kunnen we volhouden omdat we er ook energie van terugkrijgen."

Junior energiecoaches

Een van de andere initiatieven van de werkgroep was het introduceren van de opleiding tot [Junior Energiecoach](#), een landelijk programma, op de lokale basisschool. "We vroegen onze gemeente of zij hier subsidie aan wilde verlenen en dat wilde ze gelukkig. De kinderen zijn reuze enthousiast. Het mooie is dat de kinderen er thuis over praten met hun ouders en daar opdrachten uitvoeren zoals de lampenjacht." De werkgroep zou dolgraag een 'samenwerking' aangaan met de kersverse coaches en ze mee laten lopen met hun fixacties. Rien: "De kinderen kunnen dan het woord doen. Wij geloven heel sterk dat praten de basis is. Het simpel houden en elkaar helpen, dat is volgens ons de beste methode."

Financiering en samenwerking

Financiering voor hun activiteiten komt uit verschillende bronnen. De gemeente heeft verschillende kleine dingen zoals drukwerk gesubsidieerd, de Friese Milieufederatie heeft een bijdrage geleverd aan een informatieavond en procesbegeleiding, en materialen voor de fixactie komen van de Energiebank Fryslân. Sinds de fixactie krijgt het initiatief ondersteuning van de Regio Energiecoördinator Marjan Faber. Rien: "Zodra we ergens een kans zien, proberen we daaraan mee te doen. Je krijgt ook een beetje een naam in de provincie als je actief bent. Dan komen er op een gegeven moment vanzelf mensen naar je toe met tips, dat is wel heel plezierig." De werkgroep zoekt ook actief contact met andere dorpen in de buurt, om van elkaar te leren en te kijken waar ze samen op kunnen trekken.

Circulaire toekomst

"We proberen zo veel mogelijk te doen, maar niet te veel tegelijk. Beter vijf dingen goed, dan tien dingen half." Op termijn zou de werkgroep willen onderzoeken hoe ze het dorp echt [circulair](#) kunnen maken. Een idee dat nu al werd geopperd is de 'Ketting Kledingruil', een manier om onderling kleding te ruilen. "Met dat soort acties kan je mensen ook echt blij maken. Zo hopen we ook de mensen mee te krijgen die nu nog niet zo voor open staan voor dit alles." Vlak voor Kerst heeft de werkgroep bij iedere dorping een Jekko, kleine milieubox, rondgebracht. Met die milieubox in huis gooi je je batterijen niet meer in de container, is het idee.

Tips voor andere initiatieven

Als je je initiatief tot een succes wil maken, oppert Rien het volgende: "Begin altijd eerst met het schrijven van een visie. Door samen dingen op papier te zetten en uit te spreken, verplicht je jezelf om goed te bedenken waar je naartoe wilt. Je kunt natuurlijk nooit alles realiseren en een visie blijft altijd in ontwikkeling. Als we het nu opnieuw zouden moeten doen, zouden we dingen anders formuleren en andere accenten leggen. Je leert gaandeweg." Een tweede punt, minstens even belangrijk: "Persoonlijk contact. We hebben allemaal sociale media, maar bij mensen langsgaan en aanbellen is belangrijk. Ook al gaat dat praatje over iets anders."

Foto's: © Energie Ingwierrum

Projectgegevens

Naam initiatief	Energie Ingwierrum
Locatie	Dorp Ingwierrum in gemeente Noardeast-Fryslân
Organisatie- / rechtsvorm	Werkgroep van Dorpsbelang
Aantal actieve bewoners	10 vrijwilligers
Activiteiten	Informatieavonden, fixacties, pilot klantreisoptimalisatie met bedrijvenscoöperatie, junior energiecoach, verspreiden milieuboxen
Doelgroep	Alle huishoudens in Ingwierrum
Bereik	Alle 275 huishoudens in Ingwierrum worden door de werkgroep bezocht
Jaar van oprichting	2023
Website	Nog niet

EnergieWending: “Onze kracht is om samenwerkingen in de buurt te zoeken.”

In het afgelopen anderhalve jaar hielp bewonersinitiatief EnergieWending zo'n 1000 woningen met energiebesparende maatregelen in Amsterdam stadsdeel West. Het initiatief groeide in die tijd van twee mensen naar een divers team van zestien man en werkt samen met tal van organisaties en initiatieven in het stadsdeel.

Mensen die het nodig hebben

Voor de oprichting van EnergieWending in 2022, was Wendela Troll al bezig met energiebesparing. Ze was vrijwillig [energiecoach](#) bij Stichting !Woon en merkte dat ze vooral bij mensen thuish kwam die het al goed hadden. Om ook de kwetsbare huishoudens te bereiken, zocht Wendela de samenwerking op met woningcorporaties. Wendela: “We deelden groene pakketjes uit met een paar bespaarproducten. In ruil daarvoor meldden mensen zich aan voor een energiecoachgesprek. Toen kwam ik wél bij de mensen thuis die het nodig hadden en zag ik dat iedereen wat aan duurzaamheid doet op z'n eigen manier.”

“Toen kwam ik wél bij de mensen thuis die het nodig hadden en zag ik dat iedereen wat aan duurzaamheid doet op z'n eigen manier.”

Een eigen energiebespaarservice

Toen dat project klaar was, begon de energiecrisis en zag Wendela het aantal aanvragen voor energiecoachgesprekken steeds verder toenemen. “Ik merkte dat ik meer tijd voor de coachgesprekken wilde en producten wilde uitdelen waarmee ik de bewoners écht kon helpen, zonder strikt gebonden te zijn aan het productenlijstje van Stichting !Woon.” vertelt ze.

Ze benaderde de gemeente om te kijken of ze de FIXbrigade of andere energiebespaarservices naar haar stadsdeel West zouden kunnen halen. Het antwoord was nee. Het stadsdeel bracht Wendela wel in contact met een andere bewoner, Degi ter Haar, en opperde dat ze zelf iets zou kunnen beginnen op een manier die zij goed achtten. En zo geschiedde.

Geen bedrijf

“Toen zijn we gewoon gestart. We wilden er eerst geen naam op plakken, het niet te groot maken. Maar mensen herkenden ons niet, dus toen hebben we een logo en huisstijl laten ontwerpen. Ook hebben we een bakfiets mooi bestickerd, waarmee we makkelijk naar de doelgroep toe kunnen.” vertelt Wendela. Aan de binnenkant van de bakfiets hangen bespaarproducten met daarbij de besparing die de producten kunnen opleveren. “Ik maak het onderwerp graag visueel voor mensen.”

“Het ziet er nu heel profi uit. Het risico daarvan is wel dat mensen je gaan zien als een bedrijf. Dat zijn we gewoon echt niet. We proberen altijd aan mensen duidelijk te maken dat het [initiatief voor en door bewoners](#) is.”

Lokale kracht

EnergieWending past bij mensen thuis energiebesparende maatregelen toe, in combinatie met een energiecoachgesprek. Wendela: “Het minste wat we kunnen doen is het verbruik omlaag brengen bij mensen die dat hard nodig hebben. Ik hoop vooral dat mensen positiever naar het onderwerp gaan kijken, na een bezoek van ons. Wat we nu doen, zien we als een beginnetje.”

Gaandeweg breidde het initiatief hun maatregelenpakket uit en haakten er meer mensen aan. "We merkten dat coaches en klussers andere skills hebben, dus we hebben klussers gezocht en zijn in duo's gaan werken. Een EnergieCoach en Fi ks er bezoeken nu altijd samen een woning."

Op safari in de buurt

De gemeente en het stadsdeel zijn hele belangrijke [partners](#) voor EnergieWending. Maar Wendela benadrukt het belang van andere buurtinitiatieven: "Onze kracht is om samenwerkingen in de buurt te zoeken. Die komen niet zomaar bovendrijven, je moet echt de buurt in gaan en kijken wat de buurt kan brengen in jouw project. Dit op safari gaan in de buurt en het gesprek aangaan met mensen, daarin onderscheiden wij ons."

Krachten bundelen

Het initiatief was ook graag de samenwerking met FIXbrigade Amsterdam aangegaan. Wendela: "Zij kunnen goed klussen en wij kunnen goed coachen met ons diverse team en de goede communicatiematerialen. Dat was een hele mooie bundeling van krachten geweest, maar helaas hebben zij de aanbesteding van de Gemeente Amsterdam verloren aan een andere partij."

"Het belang van lokale initiatieven is ontzettend groot. We versterken de sociale infrastructuur, hebben sneller het vertrouwen van bewoners en maken geen winst."

"We merken dat de gemeente het liefst een one size fits all approach wil. Je legt het als lokale partij makkelijk af als je het dan moet opnemen tegen een commerciële partij. Maar het belang van lokale initiatieven is ontzettend groot. We versterken de sociale infrastructuur, hebben sneller het vertrouwen van bewoners en maken geen winst. Waarom zou je winst gaan maken op projecten die over armoede gaan? Daarom zijn we samen met lokale partijen uit andere stadsdelen de krachten gaan bundelen. "We schreven een manifest om de concept tender voor de aanbesteding te veranderen."

Woningcorporaties

Soms doet EnergieWending veel dezelfde woningen in een complex, waardoor ze ontdekken wat er bouwkundig speelt. "Dan wordt het interessant, want dan kan je samenwerken met de woningcorporaties. We raken steeds vaker met ze in gesprek, ook om te vragen of er tekeningen zijn en wat we moeten we weten over de woning."

Een divers team

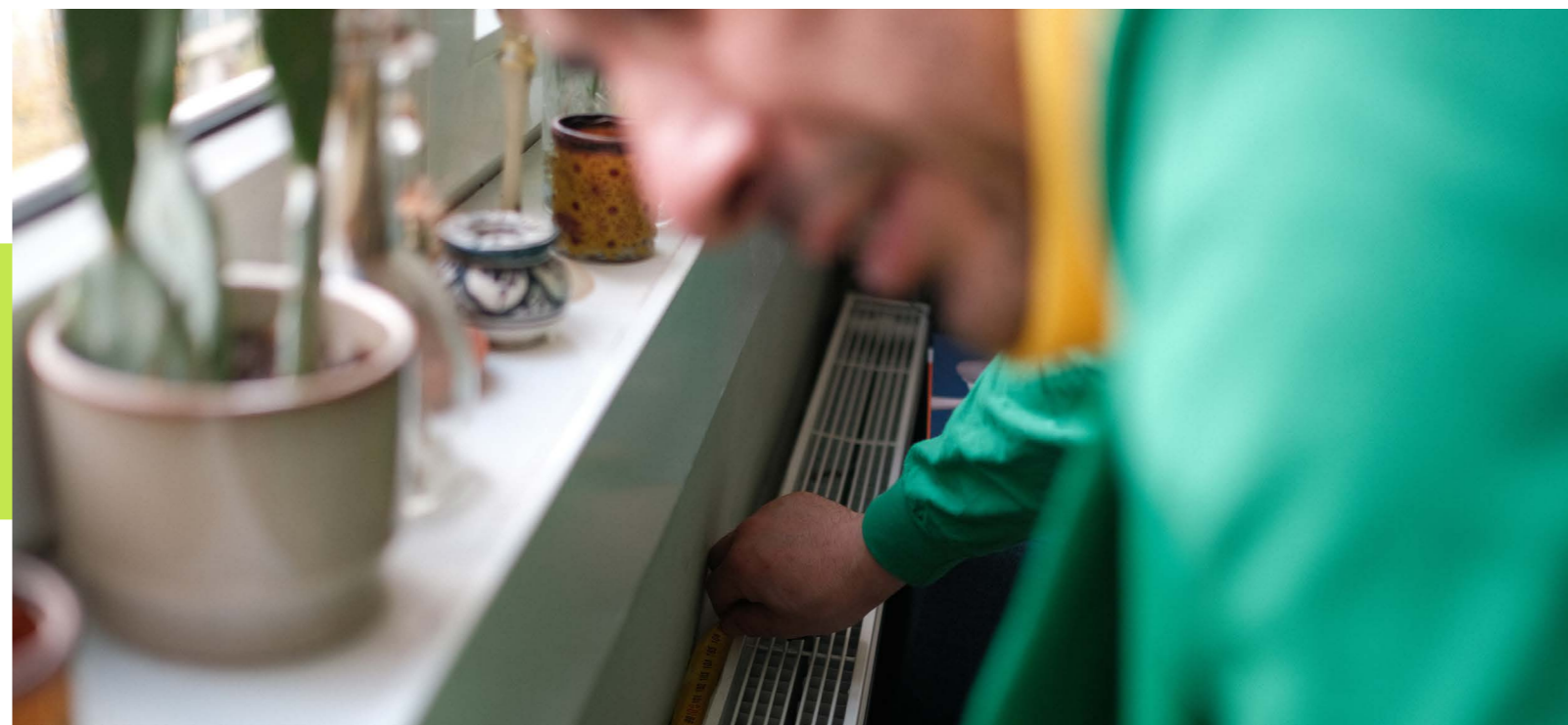
Het team bestaat inmiddels uit 16 mensen, bijna allemaal bewoners uit Amsterdam West. Wendela vertelt: "We hebben mensen met roots in Turkije, Marokko, China, er zijn een heleboel talen in ons team vertegenwoordigd. Onze Fiksers zijn vaak mensen die een lange tijd niet gewerkt hebben of de Nederlandse taal nog niet zo goed spreken. Ze lopen mee met onze EnergieCoaches, waardoor taal niet meer zo'n barrière is. Zo kunnen ze leren en lekker aan het werk gaan."

Betaald werk

Bijna alle teamleden krijgen betaald. Wendela: " Door betaalde teamleden lukt het ons om goed de doelgroep te bereiken én om mensen weer aan het werk te krijgen door middel van reïntegratietrajecten. Je leert veel vanuit eigen ervaring en dat van het team. Je vindt steeds meer oplossingen en kunt ook creatief zijn. Dat is nodig, want elk huis is anders. En als mensen werk doen dat waarde levert, wil ik ze gewoon betalen. Dat vind ik heel belangrijk."

Uitvalsbasis MidWest

EnergieWending heeft als uitvalsbasis MidWest, een broedplaats voor lokale initiatieven. "De oprichtster bood ons aan om als project onder hun vleugels te komen en daarom hoefden wij geen stichting op te zetten. We kunnen nu mensen aannemen en subsidieaanvragen doen via MidWest. Het is een hele bijzondere plek, er lopen zo veel verschillende mensen rond. Dit soort plekken zijn belangrijk in deze tijd waarin we community nodig hebben." aldus Wendela.

Mensen bereiken

Een belangrijke partner voor het bereiken van de doelgroep is Buurtteam Amsterdam, het centrale aanspreekpunt voor 8 thema's zoals zorg, financiën en veiligheid. "Zij komen al bij de doelgroep thuis en tippen ons. Anderzijds verwijzen wij weer mensen aan hen door als we andere problemen tegenkomen achter de voordeur, zoals eenzaamheid."

"Zij komen al bij de doelgroep thuis en tippen ons. Anderzijds verwijzen wij weer mensen aan hen door als we andere problemen tegenkomen achter de voordeur, zoals eenzaamheid."

EnergieWending maakte een spel om workshops te geven aan kinderen op scholen, en scholen zetten het initiatief in de nieuwsbrief. "Zo komen we ook weer aan adressen", vertelt Wendela. Op de planning staat nog een spel, dit keer met de speeltuinvereniging die naschoolse opvang biedt aan gezinnen van hun doelgroep. "Op die manier kunnen we mensen spreken en nemen de kinderen het verhaal over energiebesparing ook mee naar huis."

Ook geven ze workshops in buurthuizen. "Als je bijvoorbeeld een workshop energie besparen geeft bij een mannengroep die samenkomt om koffie te drinken en meteen samen die plek gaat voorzien van [raamfolie](#) en [radiatorfolie](#), hebben ze het een keer gedaan en spot je misschien wel iemand die leuk vindt om met je initiatief mee te doen. Zo kun je ook gemeenschappen binnenkomen."

Toekomst

Als Wendela over de toekomst nadenkt, zegt ze: "Ik hoop dat we met ons initiatief zaadjes planten, dat we mensen het gevoel geven dat ze mee kunnen doen aan de energietransitie. Als je dat niet doet, krijg je weerstand en hakken in het zand. Misschien kunnen we zelfs in toekomst weer bij dezelfde mensen binnenkomen met een volgende stap."

"We kunnen door de laatste aanbesteding de komende tijd 500 huishoudens helpen, dat vind ik eigenlijk te weinig. Mijn tactiek: opschalen ook al heb je het geld nog niet. Vaak komt het namelijk wel. Ik heb wel goede hoop, want woningcorporaties weten ons nu te vinden en wethouders en bestuurders kunnen er ook niet omheen. Als je kwaliteit levert, merken ze vanzelf dat je meer impact maakt dan je in cijfers kan uitdrukken."

Tips voor andere initiatieven

Wendela's gouden tip: "Ga niet op je zolderkamer zitten en alles van tevoren uitdenken. Begin gewoon. Maak een grof prototype van wat je gaat doen en betrek vervolgens zoveel mogelijk mensen daarbij. Sta open voor wat je tegenkomt in het proces. Meebewegen, veerkrachtig zijn en op je bek durven gaan."

Foto's: © EnergieWending

Projectgegevens

Naam initiatief	EnergieWending
Locatie	Stadsdeel West, Amsterdam
Organisatie- / rechtsvorm	Project onder de vleugels van 'community enterprise' en dorpshuis in de stad MidWest
Aantal actieve bewoners	15 betaalde bewoners en 1 vrijwilliger
Activiteiten	Energiecoachgesprekken, fixbezoeken, workshops, spellen op scholen en bso's
Doelgroep	Mensen met een krappe beurs
Bereik	Bij 1000 huishoudens energiebesparende maatregelen aangebracht
Jaar van oprichting	2022
Website	www.energiewending.nl

Buurtteam Huijbergen helpt buren aan eerlijke offertes

In het dorp Huijbergen is begin 2023 een groepje van vier mannen een energie-initiatief gestart. Ze helpen medebewoners die willen verduurzamen over de drempel. Dat doen ze door hen werk rondom offerte-aanvragen uit handen te nemen. Reacties van bewoners zijn positief en de gemeente volgt ze belangstellend op de voet.

Oproep voor energieambassadeurs

In 2012 verhuisde Evert Jansma naar het Noord-Brabantse Huijbergen, gelegen tussen Zeeland en de Belgische grens. Het dorp telt zo'n 2000 inwoners en zeker 80% koopwoningen. Evert nam stap voor stap maatregelen om zijn woning verder te verduurzamen. Toen hij in 2017 klaar was, was hij een schat aan kennis rijker en bovendien ook een schat aan tijd, want zijn pensioen was aangebroken.

De oproep van de gemeente voor energieambassadeurs kwam dan ook precies op het goede moment. Evert wilde graag wat betekenen voor zijn buren, maar liep niet zo warm voor het idee om in tuintjes te schoffelen of ritjes te maken voor de vervoersdienst van de dorpscoöperatie. Buren helpen met zijn opgedane kennis over energie en verduurzaming, dat wilde hij wel.

Van klankbordgroep naar energie-initiatief

Uit nieuwsgierigheid nam hij ook deel aan de klankbordgroep die de gemeente oprichtte ten behoeve van de transitievisie warmte. De gemeente Woensdrecht bepaalde dat er kansen waren voor [collectieve oplossingen](#) in een paar kernen, maar dat in een groot deel van de gemeente de [individuele oplossing](#) het meest kansrijk was. De gemeente wees twee verkenningsbuurten aan, die nu als pilot fungeren om samen met bewoners te komen tot een buurtuitvoeringsplan. Het dorp Huijbergen is een van die verkenningsbuurten.

Als actieveling in de gemeente op het gebied van energie, werd Evert begin 2023 door de wethouder aan de mouw getrokken. "Of ik het niet wat zou vinden om een initiatief te starten" vertelt Evert. De gemeente regelde begeleiding vanuit Buurkracht, een stichting die bewoners ondersteunt met het verbeteren van hun buurt. Evert vroeg een vriend om aan te sluiten en vanuit het Dorpsplatform haakten er ook twee bekenden aan.

Burenhulp

Na enige terughoudendheid, besloten de vier mannen door te gaan onder de naam Buurtteam Huijbergen. "Wat ons over de streep trok, was de ondersteuning die we vanuit Buurkracht konden krijgen. Zij leverden bijvoorbeeld een website aan, dat hadden we zelf niet gekund." Ook het enquêteformulier waar het team de eerste actie mee inzette, kwam bij Buurkracht vandaan. "En de gemeente verstuurde de enquête per post".

"Wat ons over de streep trok, was de ondersteuning die we vanuit Buurkracht konden krijgen. Zij leverden bijvoorbeeld een website aan, dat hadden we zelf niet gekund."

Het doel van Buurtteam Huijbergen is om woningeigenaren, die geïnteresseerd zijn in het nemen van verduurzamingsmaatregelen, de drempel over te helpen. Dat doen ze door hen te informeren en het werk rondom offerte-aanvragen uit handen te nemen. "Bijna de helft van de huizen in Huijbergen heeft al [zonnepanelen](#) en misschien wel 20% heeft ook een [warmtepomp](#). Ons initiatief is vooral gericht op mensen die dat nog niet hebben. Ze willen wel wat doen, maar weten niet goed waar te beginnen. Ik zie het als burenhulp, eigenlijk nog meer dan dat ik het voor het klimaat doe." aldus Evert.

Een eerlijke offerte

Uit de enquête bleek dat bewoners het meest geïnteresseerd waren in zonnepanelen, [isolatieglas](#) en warmtepompen. Het buurtteam organiseerde daarom een inloopavond waar bewoners al hun vragen konden stellen. Hiervoor vroegen ze ook versterking van een aantal dorpsgenoten met speciale kennis van zaken, wat was gebleken uit de enquête die ze hadden ingevuld.

Voor elk van de drie maatregelen vond het buurtteam twee serieus geïnteresseerde bewoners met representatieve woningen, om een offerte voor aan te vragen bij elk twee installateurs uit de regio. Zo konden de installatiebedrijven offertes opstellen die ook voor andere woningen als referentie konden dienen. Buurtteam Huijbergen vergeleek de offertes en selecteerde per maatregel één installateur die een aanbod

Foto: © José van der Wegen (Woensdrechtse Bode)

kon doen aan alle Huijbergenaren op de bewonersavond. Mensen konden zich intekenen op een lijst, waarna de betreffende installateur contact met ze opnam voor een offerte op maat. Evert: "Wij helpen ze zo aan een eerlijke offerte. We bieden ook aan om mee te kijken met de offerte op maat en deze te beoordelen. Ik merk ook als [energiecoach](#) dat mensen blij zijn met dit soort onafhankelijke hulp. Ze zijn vaak huiverig om installateurs te geloven, omdat ze iets komen verkopen."

Samenwerking met Buurkracht en de gemeente

Af en toe vergadert Buurteam Huijbergen met de begeleider van Buurkracht en de beleidsmedewerker duurzaamheid van de gemeente. Van de Buurkracht-ondersteuning in de vorm van communicatiemiddelen zoals posters en flyers, maken ze enthousiast gebruik. "Buurkracht adviseerde om eerst maar eens met 1 maatregel te beginnen en daarna door te gaan met volgende stappen. Daar trokken wij ons niets van aan. We besloten drie maatregelen parallel te doen, want we kunnen het werk binnen ons groepje goed verdelen. We trekken het uiteindelijk zelf. Het is ons initiatief, wij bepalen hoe en wat."

"Ik zie het als burenhulp, eigenlijk nog meer dan dat ik het voor het klimaat doe."

De gemeente bemoeit zich inhoudelijk niet te veel met het initiatief, maar wil wel graag de voortgang volgen. Evert: "De wethouder zit ook in ons appgroepje. Hij is heel geïnteresseerd en zegt telkens 'Als jullie iets nodig hebben, laat het me weten! Dan komt het goed!'. Tot nu toe hebben ze niet op dat aanbod in hoeverre gaan, ze krijgen dingen zelf prima gedaan. "Laat ze maar meekijken, hopelijk kan het een bijdrage leveren aan de tweede pilot, die binnenkort van start gaat in een andere wijk." Daarover voegt Evert toe: "Huijbergen heeft het voordeel dat het een gemeenschap heeft met een behoorlijke samenhang, echt een dorp. Het tweede team gaat een gebied bedienen dat geen samenhangend dorp is, dat is al lastiger."

Bekende gezichten

"Ons clubje is niet heel divers. We zijn allemaal grijze, gepensioneerde mannen in goeden doen, die interesse hebben in energie. Maar juist omdat we elkaar al goed kenden, kunnen we nu snel beslissingen maken en snel dingen regelen." Evert en zijn drie mede-initiatiefnemers hebben allen een achtergrond in het bedrijfsleven, sommige als ondernemer. "Dat is een hele andere wereld dan die van overheden en stichtingen. Daarin lopen we alle vier aan tegen traagheid van onze samenwerkingspartners. Maar het belemmert ons niet, we zijn gewend om gewoon door te douwen. Een keer op weg, zorgen wij wel dat het rond komt." vertelt hij. Hij denkt dat ze voorlopig met z'n vieren blijven, dat schiet lekker op.

Foto: Starworks Studio (©Minerve Pers)

Het feit dat ze allemaal bekende gezichten zijn in het dorp en een actieve rol pakken in de gemeenschap, is een belangrijke succesfactor achter hun initiatief. "Mensen vertrouwen ons wel en dat helpt." vertelt Evert. "Als je hier met een team van alleen 'geitenwollensokkers' aan de slag zou gaan, zou je denk ik vooral de mensen in de wijk aanspreken die zelf ook al actief bezig zijn. Ik denk dat wij een aansprekend clubje zijn voor de mensen die over de drempel geholpen willen worden."

De geïnteresseerde bewoners blijken van verschillende leeftijden. Het initiatief ziet zowel gezinnen die graag willen investeren in hun woning omdat ze er nog lang willen blijven wonen, als wat oudere bewoners die wat willen doen voor het klimaat, voor hun kinderen en kleinkinderen.

Plannen voor de toekomst

Nu de eerste ronde zich in de afrondende fase bevindt, is het initiatief van plan in volle vaart door te stomen. Uit de initiële enquête bleek dat veel bewoners interesse hadden in [isolatiemaatregelen](#), dus dat wordt de nieuwe focus. Buurteam Huijbergen zal nu volgens dezelfde formule op zoek gaan naar aantrekkelijke offertes voor drie verschillende isolatiemaatregelen.

Evert merkt op dat bewoners ook veel vragen hebben over thuisbatterijen. "Daar heb ik me in verdiept en mijn conclusie is dat dat nog geen goede oplossing is. De kostprijs staat niet in verhouding tot wat het oplevert." Buurteam Huijbergen gaat hun methode voorlopig dus niet loslaten op de [thuisbatterij](#), maar helpt de bewoners met vragen graag aan onafhankelijke informatie over het onderwerp.

Tips voor andere initiatieven

Wat tips betreft is Evert kort maar krachtig: "Het juiste team is essentieel. Stel een team samen dat slagvaardig is, maar ook aanzien heeft in de wijk."

Projectgegevens

Naam initiatief	Buurteam Huijbergen
Locatie	Het dorp Huijbergen in de gemeente Woensdrecht
Organisatie- / rechtsvorm	Buurteam
Aantal actieve bewoners	4 vrijwilligers
Activiteiten	Informatieavonden en hulp bij het beoordelen van offertes
Doelgroep	Dorpsgenoten die willen verduurzamen, maar nog niet zijn begonnen
Bereik	Voor 20 woningen offertes en gemiddeld 40 mensen op de informatieavonden
Jaar van oprichting	2023
Website	www.huijbergen.buurkracht-online.nl

VvE-bewoners maken duurzamere én goedkopere renovatie waar

Zes bewoners van een VvE aan het Scheveningse strand zijn de drijvende kracht achter de volledige verduurzaming van hun gebouw. Niet alleen zijn al veel gebreken opgelost, het gebouw heeft een volledige facelift gekregen en de bewoners zijn goedkoper uit dan wanneer ze het onderhoud via de traditionele manier hadden aangepakt.

Noodzakelijk onderhoud

In 2018 zijn de bewoners van de 106 appartementen in VvE Zeekant/Gevers Deynootweg toe aan een verbouwing. Na jarenlang halfslachtig onderhoud, moeten er serieuze herstelwerkzaamheden aan het gebouw uitgevoerd worden om de steeds zichtbaardere problemen, zoals lekkages en scheuren, op te lossen. Ook de oude cv-ketels moeten vervangen worden door hr-ketels. Eerste kostenraming: 1 miljoen euro.

"Ik dacht: volgens mij gaat hier iets niet helemaal goed" vertelt Joska Gal, bewoner van het complex. "Dit is niet de goede aanpak en niet de goede volgorde, wist ik vanuit mijn bouwkundige achtergrond. Ook wisten we dat de traditionele manier van verwarmen en isoleren niet houdbaar zou zijn op de langere termijn." Medebewoner Cindy dacht er hetzelfde over. Samen besloten ze om zich in te gaan zetten voor een alternatief plan. Het idee: niet renoveren, maar een compleet andere aanpak met [isolatie](#), energiebesparing en eventueel [zonder gas](#). Een investering in hun toekomst. Maar het VvE-bestuur wilde er niets van weten, Cindy en Joska stonden er alleen voor.

Een andere aanpak

Joska: "We zijn gewoon begonnen met dingen uitzoeken en oplossingen naast elkaar leggen. Dat was best lastig, gezien de tegenstand. We zochten contact met de gemeente en haalden een beetje subsidie op voor wat onderzoek." Via via vonden ze een architect met interesse in de uitdaging, die konden ze door de subsidie inhuren. "Het plan werd steeds verfijnder, steeds mooier." De gemeente Den Haag beloofde het almaar sterker wordende plan met meer subsidie. "Van de VvE kregen we toen toch ook een klein budgetje. Wij zagen wel dat ons plan een hoop geld ging kosten, maar daarmee zouden we de problemen wel echt oplossen en zou het ons ook wat opleveren."

Voet aan de grond in de VvE

Bij bewoners kregen ze in die periode ook voet aan de grond. Van een eerste informatiebijeenkomst met 20 mensen, gingen ze naar bijeenkomsten met een opkomst van wel 70 man. Steeds meer mensen keken mee met de ontwikkelingen.

In 2019 kreeg het initiatief akkoord van de VvE – 95% stemde voor hun plan. In datzelfde jaar zijn ze gestart met de duurzame transitie van hun gebouw. De buitengevel werd ontmanteld en er werd een compleet isolatiepakket opgezet met steenstrips en glazen balkons. Het resultaat is een onderhoudsvriendelijk gebouw met een volledig nieuwe uitstraling, ruimere balkons en een isolatiewaarde die bijna aan nieuwbouweisen voldoet. "We waren een van de lelijkste gebouwen hier aan zee en we hebben er nu iets prachtigs van gemaakt. Iedereen is trots."

Financiering

Joska: "Wij bekijken het onderhoudsvraagstuk anders. We stellen de vraag of er meer uit te halen valt: kan het niet duurzamer én goedkoper?"

De oplossing van Joska en zijn mede-initiatiefnemers heeft de VvE uiteindelijk 2,6 miljoen gekost. "Dat was niet eens een heel groot verschil met wat de traditionele aanpak uiteindelijk echt zou kosten.. Bovendien hadden mensen de financiering voor de traditionele aanpak in een keer zelf moeten ophoesten, 20.000 euro per woning. Onze aanpak zou per woning 26.000 euro kosten, maar kon worden gefinancierd door middel van een verhoging van de maandelijkse VvE-bijdrage met 80 tot 100 euro." Dat was mogelijk omdat de [financiering](#) voor deze duurzame aanpak vanuit het Warmtefonds geleend kon worden. Daardoor kon het investeringsbedrag gekoppeld worden aan de woningen in plaats van aan de bewoners.

"We waren een van de lelijkste gebouwen hier aan zee en we hebben er nu iets prachtigs van gemaakt. Iedereen is trots."

Slimme investering

Na de oplevering in 2020 schoten meteen de gasprijzen omhoog. Door de hoge isolatiewaarde was het gasverbruik van de woningen gehalveerd, dus de extra prijs die mensen betaalden per maand aan VvE, wonnen ze meteen terug door verminderd gasverbruik. "Uiteindelijk kostte het dus eigenlijk niets!" zegt Joska trots. De woningwaarde is ook nog eens enorm gestegen, dus het is een investering geweest op veel vlakken.

Het kan wel

"Het heeft ons heel enthousiast gemaakt: het kan wél! Mensen waren echt blij met het resultaat. En het allermooiste is dat we met onze ervaringen volgende stappen kunnen gaan zetten," vertelt Joska. Nu heeft het initiatief haar pijlen gericht op het gecombineerde rookgas-ventilatiekanaal, dat er dusdanig slecht aan toe is, dat de noodzaak van vervanging hoog is. Ze zijn inmiddels drie jaar bezig met de voorbereidingen van een [andere manier van verwarmen](#).

Het uitgangspunt was een collectief systeem, waarmee het initiatief ruimte hoopte te winnen en kosten hoopte te drukken. Dat bleek echter veel duurder dan individuele oplossingen, wat een flinke tegenvaller was. "We hebben alle alternatieven uitgezocht," aldus Joska. "We hebben informatie opgevraagd bij andere VvE's, zijn naar beurzen geweest en hebben installateurs over de vloer gehad."

Oplossingen tastbaar maken

Het initiatief is van het proberen en tastbaar maken van oplossingen. Ze hebben dan ook pilotprojecten voor individuele warmtepompsystemen gedraaid in het gebouw. "De enige mogelijkheid om sommige mensen te overtuigen van die [warmtepomp](#), is ze deze te laten ervaren," zegt Joska. Het initiatief heeft de pilots meer dan een jaar gedraaid en geëvalueerd. Nu hebben ze drie financieel aantrekkelijke opties voorgelegd aan bewoners: verwarmen met HR-ketel, een [lucht-water-warmtepomp](#), of een airco (oftewel een lucht-lucht-warmtepomp). "We zien nu al dat mensen massaal voor de laatste optie kiezen, want die is het goedkoopst. En als mensen dan ook op [inductie](#) koken, kunnen ze helemaal van het gas af."

"Het mooie is dat je ziet dat dat VvE-belang uiteindelijk toch ook altijd in het belang is van individuele eigenaren, door bijvoorbeeld comfortverhoging en financiële haalbaarheid."

Het team

Het kernteam bestaat uit zeven mensen, die op een na allemaal werken. In totaal zijn er alleen afgelopen jaar al 1000 vrijwilligersuren in het project gemaakt. "Cindy komt uit de duurzaamheidshoek en weet alles van subsidies en regelingen, Nel is goed in besturen, Hans in communicatie, Edward in techniek, Jos in strategie zo voegen we allemaal iets toe," vertelt Joska. "En het leuke is dat we verspreid over het complex wonen: iemand met een bovenwoning, iemand aan de zee kant. Dat is belangrijk, want zo móet je wel vanuit het belang van de hele VvE denken. Het mooie is dat je ziet dat dat VvE-belang uiteindelijk toch ook altijd in het belang is van individuele eigenaren, door bijvoorbeeld comfortverhoging en financiële haalbaarheid."

Klussers

"Je ziet veel voordelen als je zelf de regie voert op onderhoud. Dan denk je: kunnen we het niet zelf?" gaat Joska verder. Daarom deed het kernteam een oproep voor klussers. Nu is er een team van 22 bewoners die klussen in en rondom gebouw doen. "Mensen willen best wat bijdragen; de een heeft tijd, de ander heeft bouwkundige kennis. De knoppen van de lift moesten bijvoorbeeld vervangen worden. Dat zelf doen scheelde honderden euro's ten opzichte van het laten doen. Het klusteam heeft al zo'n 100.000 euro per jaar bespaard!" zegt Joska.

Kennis delen

Bij het verstrekken van een van de subsidies, stelde de gemeente Den Haag als voorwaarde dat de VvE [kennis](#) beschikbaar zou maken voor andere initiatieven. Zo hebben ze wel dertig VvE's over de vloer gehad. "We merken dat we ze op weg kunnen helpen met onze ervaring met bijvoorbeeld subsidies en duurzame materialen. We geven ze ook altijd mee niet zomaar adviezen van marktpartijen aan te nemen. Die hebben ook belangen en dat zijn niet altijd dezelfde belangen als van je VvE."

Als ontvangstruimte en uitvalsbasis heeft het team een ruimte in het complex kunnen inrichten als kantoor. Dat is tevens testlocatie voor duurzame maatregelen zoals een [infraroodpaneel](#) en een mechanisch ventilatieroostertje.

Bewoners bereiken

Voor de communicatie richting bewoners maakt het initiatief gebruik van de nieuwsbrief die de beheerder rondstuurt. Ook bereiken ze bewoners via infoschermen in de hallen en een groepsapp met zo'n 60 mensen. "In het verleden moesten we bij iedereen aanbellen zodat ze naar de vergadering kwamen. Dat hoeft niet meer. Mensen hebben echt interesse, ze komen nu vanzelf wel," zegt Joska. "Door dit project en onze aanpak zijn mensen echt trots. We hebben gemerkt dat er veel meer samenhang is in de VvE."

In het begin had het initiatief ook te maken met felle tegenstanders. Zij hadden zorgen over bijvoorbeeld de brandveiligheid. "We hebben alle kritieken serieus genomen en uitgezocht. Nu is de hele gevel voorzien van brandwerende lagen," vertelt Joska.

Echt duurzaam

"Het wonderlijke is dat door echt duurzaam te gaan, het in veel gevallen ook goedkoper kan. In ons geval is het altijd zo gebleken. Door slimme materiaalkeuze kan je bijvoorbeeld de levensduur van oplossingen verlengen en onderhoudskosten dramatisch verminderen. We hebben inmiddels zo veel inzichten in techniek en alles wat er rondom zo'n gebouw speelt, dat we veel besparing kunnen realiseren. De liften duurzamer afstellen, de hydrofoor, de verlichting. Je kan het niet opnoemen of we hebben ernaar gekeken."

"Het wonderlijke is dat door echt duurzaam te gaan, het in veel gevallen ook goedkoper kan. In ons geval is het altijd zo gebleken."

Tips voor andere initiatieven

"Doe het niet alleen. Zorg voor een groepje, zodat je automatisch eigenbelang uitfiltert. Dat is belangrijk, omdat de kans anders groot is dat je het vertrouwen van je medebewoners verliest." is de belangrijkste tip van Joska. "En haak aan op noodzakelijke beslismomenten, als er toch urgent onderhoud gepleegd moet worden. Dat helpt enorm. En als er iets stuk is, neem dan de moeite om het zelf uit te zoeken in plaats van een firma in te schakelen voor een dure reparatie. Gebruik dat moment om stil te staan en na te denken: kan het slimmer, beter, goedkoper?"

Foto's: © Energieteam VvE Zeekant Gevers/Deynootweg

Naam initiatief	Energieteam VvE Zeekant Gevers/Deynootweg
Locatie	Den Haag
Organisatie- / rechtsvorm	Energieteam binnen de VvE
Aantal actieve bewoners	7 vrijwilligers
Activiteiten	Duurzame renovatie appartementencomplex, informatieavonden, pilots duurzaam verwarmen, kennisdeling met andere VvE's
Doelgroep	De 106 appartementen binnen de VvE en initiatiefnemers in andere VvE's die willen verduurzamen
Bereik	Alle huishoudens binnen de VvE doen mee en het team heeft informatie gedeeld met zo'n 45 andere VvE's
Jaar van oprichting	2018
Website	Geen website, contact via info@zeekantgevers.nl

De vrijwilligers van DiBo helpen Borne energie besparen

Wat begon als een duurzame ideeënmotor is uitgegroeid tot een professionele organisatie van vrijwilligers die de handen uit de mouwen steken. De Stichting Duurzame Initiatieven Borne (DiBo) helpt medebewoners met een energieloket, energiecoaches, collectieve inkoop van zonnepanelen, FIXbrigades en gezamenlijke projecten voor het opwekken van duurzame energie.

Wedstrijd leidt tot stichting

In 2012 deed een groepje inwoners van het Twentse Borne een gooi naar de titel 'het Duurzaamste Dorp van Overijssel'. De eindronde werd niet gehaald, maar niet lang daarna deden ze mee aan een [collectieve inkoopactie](#) voor [zonnepanelen](#) en werd de stichting Borne Duurzaam opgericht. Die stichting organiseerde voor alle inwoners de wedstrijd 'Het duurzaamste idee van Borne', later gevolgd door 'Het groenste idee van Borne'.

Naar aanleiding van één van de ingediende ideeën bij 'Het duurzaamste idee van Borne' werd de stichting Borne Energie opgericht. Twaalf inwoners gingen aan de slag met plannen voor energiebesparing en het opwekken van groene energie. Dit resulteerde in 2016 in het eerste [postcoderoosproject](#) in de provincie Overijssel met de coöperatie Borne Energie.

“Nadat het succes van de eerste activiteiten van beide stichtingen was neergedaald, was het zoeken naar de juiste weg voorwaarts.”

Krachten gebundeld

In 2020 bundelden beide stichtingen hun krachten en gingen ze verder als Stichting Duurzame Initiatieven Borne, afgekort tot DiBo. “Nadat het succes van de eerste activiteiten van beide stichtingen was neergedaald, was het zoeken naar de juiste weg voorwaarts. In deze zoektocht vonden beide stichtingen elkaar weer”, vertelt secretaris Bart Schooneman van de stichting, die er sinds 2017 bij betrokken is. “Daarom hebben we in 2020 een nieuwe start gemaakt.” Hun doel: inwoners praktisch helpen met de energietransitie en verduurzaming van woningen. Onder meer door initiatieven op dat vlak te ondersteunen. Momenteel ligt de nadruk op het [besparen van energie](#) en het [opwekken van hernieuwbare energie](#).

Collectieve inkoop zonnepanelen

Bart raakte met zijn burens in 2017 betrokken bij een collectieve inkoopactie voor zonnepanelen, die door de eerdere stichting werd ondersteund. “We waren toen als bewoners een projectgroep gestart, waar ik de teamleider van was”, vertelt hij. In een buurt met 250 koopwoningen vroegen uiteindelijk 45 eigenaren een offerte aan en deden 33 eigenaren mee aan de inkoopactie. In 2018 werden de zonnepanelen aangeschaft. “Het resultaat viel me toen tegen, maar nu weet ik dat je met zo'n score in je handjes mag knijpen”, zegt Bart.

“We hebben een mooie groep vrijwilligers bij elkaar van jong tot oud.”

Bestuur van actieve bewoners

Met de oprichting van DiBo kwam er een nieuw bestuur van zes lokale, actieve bewoners, waarin hij secretaris werd. Een gezelschap met verschillende achtergronden. Van een gepensioneerde financieel directeur en een oud-wethouder tot een projectleider bij een landelijke aannemer met jonge kinderen.

De stichting maakte de keuze om zich vooral te richten op energiebesparing en het opwekken van duurzame energie. DiBo zet bijvoorbeeld in op een groot zonnepark op de voormalige stortplaats van afvalverwerker Twence, in Zenderen, ook behorend tot gemeente Borne. De 27.000 zonnepanelen kunnen naar verwachting in 2024 genoeg stroom leveren voor 3800 huishoudens.

Succesvol energieloket

Eén van de belangrijkste activiteiten van DiBo is het energieloket, dat de stichting in opdracht van de gemeente Borne uitvoert. Bart is hiervan de coördinator. Hij hielp de gemeente in 2019 met het opzetten van dit loket op basis van de toenmalige subsidieregeling Regeling Reductie Energiegebruik (RRE). Die was bedoeld om huiseigenaren te helpen energie te besparen. Bij de start was hij de enige [energiecoach](#) bij de stichting, inmiddels heeft het loket er twaalf. Allemaal vrijwilligers met passie voor het klimaat én de medemens, die bewoners op maat gesneden adviezen geven om hun woning te verduurzamen en energie te besparen. “We hebben een mooie groep vrijwilligers bij elkaar van jong tot oud. Wel zouden we het leuk vinden als ook vrouwen zich bij ons aan willen sluiten, want het zijn allemaal mannen”, geeft Bart aan.

Contract met gemeente

Mede door de hoge energieprijzen en de energiecrisis maakten in 2022 maar liefst 212 huishoudens gebruik van de energiecoaches. “Daar was de gemeente erg tevreden mee”, vertelt Bart. Tevreden genoeg om in maart 2023 de samenwerking met DiBo met twee jaar te verlengen. Wethouder Michael Geerdink noemde DiBo bij het tekenen van de nieuwe overeenkomst 'een waardevolle samenwerkingspartner'. “Het helpt ons om onze klimaatdoelen te halen zoals deze staan beschreven in de energievisie”, zei hij.

Samenwerkingen belangrijk

De gemeente Borne is een belangrijke [partner](#) voor DiBo en het energieloket. "Zij faciliteren ons en wij voeren het uit", legt Bart uit. Ook de samenwerking met de provincie Overijssel is belangrijk. Bart zit in een werkgroep van de provincie die regelmatig met mensen van gelijksoortige initiatieven uit andere gemeenten bij elkaar komt. "Zo kun je van elkaar leren. Wetgeving verandert steeds en kennis is fluïde. Daarom is het goed om zo'n netwerk te hebben. De provincie ondersteunt dat", zegt hij.

De realisatie van het [zonnepark](#) op de stortplaats van Twence in Zenderen zal door coöperatie Buren Energie gebeuren. DiBo neemt daar dan meer de verbindende rol aan tussen de verschillende partijen, zoals gemeente en omwonenden. "We hebben regelmatig contact met de dorpsraad Zenderen om het allemaal in goede banen te leiden", zegt Bart.

Subsidie gemeente voor professionalisering

Stichting DiBo draait geheel op vrijwilligers en is afhankelijk van [subsidies](#) die ze ontvangt, vooral van gemeente en provincie. "We proberen met horten en stoten te groeien en te professionaliseren", zegt Bart. "We zijn ook van plan sponsors te zoeken, bijvoorbeeld bij bedrijven. Laatst hebben we nog 2500 euro waarderingssubsidie gekregen van de Rabobank voor onze activiteiten."

Door het verlengen van de samenwerking met de gemeente kan het energieloket verder professionaliseren. Het nieuwe contract gaat namelijk gepaard met meer subsidie vanuit de gemeente. Daardoor is Bart nu aan de slag als fulltime coördinator. "Dat deed ik eerst vrijwillig voor soms wel zestien uur in de week. Nu is het een opdracht die ik als zzp'er doe en kan ik ervan rondkomen", legt hij uit. Door de extra financiële middelen kon het aantal energiecoaches uitgebreid worden. Die kunnen nu ook een opleiding volgen en op pad gaan met nieuwe apparatuur zoals tablets, nieuwe warmtecamera's om energielekken te meten, duimstokken en laserafstandsmeters. Zo kunnen ze inwoners nog beter energieadvies geven. Verder krijgt DiBo van de gemeente subsidie om bewonersavonden te organiseren en flyers te maken voor gezamenlijke energieprojecten, zoals die op de stortplaats.

Tegenslagen: corona en vleermuizen

Naast succes heeft de stichting de afgelopen jaren ook tegenslagen gekend. Het energieloket was nauwelijks begonnen of de coronapandemie brak uit. "We zouden informatieavonden organiseren bij wijkverenigingen maar die gingen allemaal niet door", herinnert Bart zich. "Toen ben ik maar in mijn eentje buiten op de markt gaan staan en ben ik daar adviezen en [besparingstips](#) gaan geven. Dat was wel een uitdaging op anderhalve meter afstand met mondkapje op."

Ook de [aangescherpte regels](#) voor het isoleren van de gevels van woningen betekenen een terugslag. De Raad van State oordeelde in augustus 2023 dat een eigenaar eerst een ecologisch onderzoek moet doen voor de spouwmuur geïsoleerd mag worden. Dat moet aantonen dat er geen vleermuizen in zitten. "Dat geeft veel onzekerheid en onrust bij bewoners. We krijgen daar veel vragen over", weet Bart. "Gemeenten moeten hun beleid nog aanpassen."

Toekomstplannen: FIXbrigades voor Borne

DiBo wil met zijn energieloket en energiecoaches niet alleen adviezen en tips geven, de stichting staat ook te trappelen om besparende en duurzame maatregelen uit te gaan voeren. Daarvoor bestaan in Nederland zogeheten FIXbrigades. Zo'n brigade moet je wel zelf opzetten. "Wij vinden het ook leuk om te gaan fixen en zijn daarom in Borne begonnen met een FIXbrigade met vier vrijwilligers. Ook hebben we budget gekregen van de gemeente voor een Hoofd-FIXer, een ervaren klusjesman die de klussen coördineert. Die is onlangs begonnen", vertelt Bart. DiBo wil de FIXbrigade uiteindelijk laten groeien naar een sociaal-maatschappelijk leerwerkbedrijf.

In beweging in de winter

Het energieloket kreeg in het voorjaar van 2023 minder aanmeldingen voor huisbezoeken dan in dezelfde periode van 2022. Volgens hem ligt dat aan het [prijsplafond](#) en de dalende energieprijzen, waardoor de urgentie om te besparen kleiner wordt. "Maar als ik nu in mijn straat kijk, zie ik mensen aan de gang gaan met [triple glas](#) en [isolatie](#). Een deel van de mensen is zelf in beweging gekomen. Dat is positief. Hoewel er helaas wel een oorlog en een crisis voor nodig was", zegt Bart. "Wat de aanmeldingen betreft zitten we inmiddels weer flink in de lift. Na het wegvallen van het prijsplafond zie je dat veel mensen nu in beweging komen door het echte winterse weer. De koude wind die je letterlijk door de woning voelt waaien."

Tips voor andere initiatieven

Bart heeft diverse tips voor andere bewonersinitiatieven die met duurzaamheid en [energiebesparing](#) aan de slag willen. "Maak een plan waar je naartoe wilt", zegt hij. "En als je dat scherp en helder hebt, deel dat met anderen en maak dat vooral ook duidelijk naar je partners toe, zoals een gemeente. En vraag er gewoon geld voor. Alles vrijwillig doen is leuk, maar sommige dingen moeten gewoon vergoed worden. In heel veel dorpen en steden wordt het energieloket enkel door vrijwilligers gedaan. Dat kan toch niet meer in deze tijd van energietransitie?"

"Een tweede tip: zoek de [verbinding in de wijk](#). Spreek de bewoners bijvoorbeeld aan met leuke activiteiten als een barbecue of een koffieochtend. En een derde: sluit je aan bij een netwerk en probeer niet opnieuw het wiel uit te vinden."

Foto's: © Stichting Duurzame Initiatieven Borne

Projectgegevens

Naam initiatief	Stichting Duurzame Initiatieven Borne (DiBo)
Locatie	Borne
Organisatie- / rechtsvorm	Stichting
Aantal actieve bewoners	21 vrijwilligers, 1 betaalde coördinator Energieloket en 1 betaalde HoofdFixer
Activiteiten	Collectieve inkoop zonnepanelen, energieloket, energiecoaches, FIXbrigade, zonnepark op stortplaats, aanjager grootschalige duurzame opwek
Doelgroep	Inwoners van Borne die huis willen verduurzamen, energie willen besparen en samen duurzame energie willen opwekken
Bereik	DiBo helpt jaarlijks zo'n 250 à 300 personen met energiecoaching en duurzaamheidsvragen. Met de FIXbrigade is het doel om jaarlijks nog eens zo'n 250 huishoudens te helpen.
Jaar van oprichting	Voorlopers vanaf 2012, DiBo in 2020
Website	www.diborne.nl

Buren in Bennekom delen kennis met elkaar over verduurzaming

Twee buren in Bennekom die los van elkaar hun huis aan het verduurzamen waren, hebben samen voor een sneeuwbaaleffect in de wijk gezorgd. Inmiddels is bewonersinitiatief Koninklijke Buurt Bennekom bezig alle 33 woningen in het huizenblok van het gas af te halen. Samen met de regionale energiecoöperatie zijn warmtelekken opgespoord, energietips gegeven en is onderzoek gedaan naar het beste warmtesysteem zonder aardgas.

Hoe het begon: eigen huis energieneutraal

Vincent Mosch verhuisde eind 2010 met zijn gezin naar een jaren 60-woning in Bennekom. Een paar maanden later liet hij het huis verbouwen. Hij liet zijn [dak](#), plafonds en [vloeren](#) isoleren, [HR++ glas](#) in de kozijnen zetten. In 2014 legde hij twaalf [zonnepanelen](#) op zijn dak. "We zijn ons aan het voorbereiden om de woning [energieneutraal](#) te maken", vertelt Vincent. "Toen ik dat zelf allemaal had uitgezocht, was ik benieuwd hoe mijn buren dat deden. Misschien zouden we elkaar een beetje kunnen helpen en zou ik kunnen leren van wat zij al hadden gedaan. Om te zien wat werkt en wat niet."

Praatje met de buurvrouw

Zijn buurvrouw Heleen Maat was ook bezig met de verduurzaming van haar huis. Ze had van alles al geïsoleerd en zuinige [vloerverwarming](#) aangelegd. Als laatste stap wilde ze een [hybride of all electric warmtepomp](#). Net als Vincent wilde ze ook graag mensen in de buurt helpen die misschien niet zoveel kennis hebben van verduurzaming. Op straat waren Heleen en Vincent al eens met elkaar in gesprek geraakt. Bijvoorbeeld over de mogelijkheid om iets samen of collectief met de buurt te doen. Dan zouden mensen met minder kennis kunnen aanhaken en profiteren van allerlei verbeteringen. "Heleen en ik nemen graag het voortouw om te helpen bij een verstandige duurzame ontwikkeling in de buurt. We begonnen samen met vergaderen en hebben er langzamerhand andere mensen en partijen bijgehaald", zegt Vincent.

Samen bereik je meer

Zo ontstond het bewonersinitiatief Koninklijke Buurt Bennekom, verwijzend naar de koninklijke straatnamen in de buurt. Hun drijfveer? Samen de schouders zetten onder een noodzakelijke ontwikkeling om die te helpen versnellen. Maar ook een mooie woonomgeving behouden, zonder kakofonie aan apparaten en kabelgoten die in het wilde weg aan gevels hangen. Samen bereik je meer en verbeter je het contact met je burens.

Geen zonnepanelen op de kerk

Het eerste idee dat op tafel kwam, was een [collectief zonproject](#) op het dak van de kerk om de hoek. Daar zouden de buurtbewoners dan een coöperatie voor kunnen oprichten en subsidie voor kunnen aanvragen. "De kerk moest zijn dak vernieuwen en had een nieuwe cv-ketel nodig. Dit zou een mooi moment zijn, maar dat plan ging niet door", zegt Vincent. De kerk wist niet hoe lang ze nog in het huidige gebouw zou zitten en of het dan wel handig was om aan zo'n zonproject mee te doen.

Samen de buurt af voor enquête

Heleen en Vincent gaven de moed niet op en besloten de buurt af te gaan om te kijken of er meer bewoners waren die [van het aardgas af](#) wilden en hun huis wilden verduurzamen. Dat deden ze bij 33 woningen in vier straten. "We hebben heel vrijblijvend de interesse gepeild en een enquête gehouden om te kijken wat mensen al gedaan hadden", zegt Vincent. "De uitslag liet een soort tweedeling zien: de ene helft doet elk jaar aanpassingen en de andere helft niet." In het voorjaar van 2023 begon het buurtinitiatief met een nieuwsbrief. Die werd in eerste instantie naar de 33 bewoners in het huizenblok gemaild, maar inmiddels ontvangen 55 buurtgenoten die.

"De uitslag liet een soort tweedeling zien: de ene helft doet elk jaar aanpassingen en de andere helft niet."

Samenwerking met regionale coöperatie

Voorlopig vormen Heleen en Vincent samen het buurtinitiatief. Dat doen ze vrijwillig, naast hun werk. In 2024 gaan ze proberen nieuwe mensen te werven. Subsidie krijgen ze niet. Dus was het logisch om al snel samenwerking te zoeken met de regionale [coöperatie](#) Energie Samen Foodvalley (de regio noemt zich zo vanwege de vele agrarische bedrijven die voedsel produceren) en diens moedercoöperatie ValleiEnergie. Verschillende gemeenten zoals Ede - waar Bennekom onder valt - hebben hun verduurzamingsopgave uitbesteed aan die coöperatie. Die wil samen met inwoners lokaal groene stroom opwekken, geeft tips om energie te besparen en heeft in elke gemeente een gratis energieloket.

Successen: warmtecamera's en persoonlijke adviezen

De samenwerking met de coöperatie bleek een succes, want sindsdien kan het buurtinitiatief veel meer bieden aan de bewoners. In januari 2023 gingen experts van de coöperatie met een [warmtebeeldcamera](#) door de straten. Zo'n camera laat via rode kleuren zien waar in de gevel de meeste energie weglekt. Een drone met zo'n camera laat zien waar dat op het dak of in de tuin gebeurt. "Het beeld was heel wisselend", zegt Vincent. "Sommige bewoners hadden hun isolatie goed voor elkaar, bij anderen viel er nog veel te verbeteren." In de zomer van 2023 regelde het initiatief dat de buurt bezoek kreeg van energieadviseurs van de coöperatie. Zeventien bewoners kregen een persoonlijk advies over mogelijke energiebesparing en de kosten daarvan.

De toekomst: isoleren en dan ieder zijn eigen warmtepomp

Samen met de energiecoöperatie hebben de bewoners onderzoek laten doen naar het beste collectief verwarmingssysteem voor de buurt. Zo zouden de bewoners [samen van het gas](#) af kunnen. De uitkomst was echter dat zo'n collectief systeem geen financieel voordeel oplevert voor de bewoners. De beste oplossing (voor deze buurt uit dit onderzoek) is voor elke woning een individuele [lucht-water warmtepomp](#) in combinatie met zonnepanelen. Die is binnen vijftien jaar voordeliger dan een gasketel.

Als het met de all electric warmtepomp niet lukt om bij een buitentemperatuur van 4 graden water tot 50 graden te verwarmen, dan zouden sommige woningen extra geïsoleerd moeten worden. Bijvoorbeeld via kierdichting. Andere maatregelen die het onderzoek oppert zijn het plaatsen van [boosters](#) op de radiatoren en het anders [inregelen van het verwarmingssysteem](#).

Bewonersbijeenkomst

De volgende stap is om een bewonersbijeenkomst te organiseren. Daar worden de uitkomsten van dit onderzoek gepresenteerd en vertellen Vincent en Heleen wat het buurtinitiatief tot nu toe heeft gedaan. Koninklijke Buurt Bennekom hoopt in de toekomst ook aansluiting te vinden bij Duurzaam Bennekom, een overkoepelende organisatie in de gemeente die fungeert als aanjager van en centraal aanspreekpunt voor duurzame activiteiten. Dat kreeg eind 2022 bijvoorbeeld 5000 euro subsidie voor de inzet van klimaatklussers. Die gaan bij energie slurpende woningen langs om energiebesparende maatregelen aan te brengen. "Dit zouden we hier ook aan bewoners willen aanbieden", zegt Vincent. "Zelfs kleine maatregelen als [radiatorfolie](#) achter de verwarming plakken helpen al. Zo proberen we mensen te inspireren om mee te doen."

Leren en doorgeven

Zelf gaat hij gewoon door met het verduurzamen van zijn huis. "Een paar jaar geleden verbruikten we 1800 kubieke meter gas per jaar, nu 900", vertelt hij. "Van alles wat ik doe kunnen mijn burens ook weer leren en dat aan elkaar doorgeven."

Tegenslagen: versnippering en remmende voorsprong

Dat de kerk niet mee wilde doen, was volgens Vincent een mokerslag, "Het was een mooie kans voor de buurt", zegt hij. Dat sommige bewoners zelf intensief bezig zijn met verduurzaming en anderen juist helemaal

"Van alles wat ik doe kunnen mijn burens ook weer leren en dat aan elkaar doorgeven."

niet, zorgt volgens hem voor een versnipperd beeld. "De vraag is dan welke gezamenlijke acties we nog kunnen doen", zegt hij.

En dan is er nog de wet van de remmende voorsprong. Als de buurt kiest voor een bepaald collectief energie- of warmtesysteem, dan bestaat het gevaar dat die techniek over een paar jaar weer achterhaald is. "De huidige ontwikkelingen in de techniek zijn nog volop gaande. Is het niet te vroeg om nu samen van het gas af te gaan?", vragen de bewoners zich af.

Tips voor andere initiatieven

Wat zou Vincent andere buurtinitiatieven voor tips geven? "Gewoon beginnen", stelt hij. "Je kunt met twee mensen al ver komen, hebben wij laten zien. Als je samenwerkt met professionals, zoals met een coöperatie, kom je nog verder. Dat is ook een kwestie van goede samenwerkingsafspraken maken. Voor energieconsulenten is het bijvoorbeeld niet te doen om alle deuren in de buurt af te gaan, dus dat doen wij. Een andere tip is: probeer een stip aan de horizon te vinden, zodat je daar met elkaar stapsgewijs naar toe kunt werken."

Foto's: © Koninklijke Buurt Bennekom

Projectgegevens

Naam initiatief	Koninklijke Buurt Bennekom
Locatie	De Koninklijke buurt in het dorp Bennekom, gemeente Ede
Organisatie- / rechtsvorm	Bureninitiatief met bewoners als vrijwilligers
Aantal actieve bewoners	2 vrijwilligers
Activiteiten	Buurtenquête, nieuwsbrief, warmtebeeldcamera, energieadviseurs, onderzoek naar beste warmtesysteem, bewonersbijeenkomst
Doelgroep	Eigen bouwblok en omliggende straten in Koninklijke buurt in Bennekom
Bereik	Warmtescans bij 33 woningen, 40 nieuwsbriefabonnees en 100 woningen uitgenodigd voor bewonersbijeenkomst
Jaar van oprichting	2022
Website	-

EnergieKronenberg wil in 2030 eerste energieneutrale dorp van Nederland zijn

EnergieKronenberg stelde rond 2017 een ambitieus doel. Het wil in 2030 het eerste Nederlandse energieneutrale dorp zijn. Om de dorpsbewoners mee te krijgen startte de stichting met energiecoaches en organiseert ze tal van activiteiten.

Dorpsraad ziet animo voor energietransitie

Kronenberg is een dorp in Noord-Limburg met 450 huishoudens, onderdeel van de gemeente Horst aan de Maas. Toen de dorpsraad in 2014 voor het zogeheten dorps ontwikkel plan (DOP) vroeg of er mensen waren die wilden nadenken over de energietransitie, zeiden dertig bewoners 'ja'. Dat deden ze anoniem. Met een subsidie van de Landelijke Vereniging van Kleine Kernen (LVVK) kon de dorpsraad daarna een buurtbijeenkomst organiseren. Daar meldden zich zeven mensen die een eerste werkgroep vormden.

Onder hen ook initiatiefnemer en dorpsraadslid Piet Selen, eigenaar van een camping en kattenpension en groot voorstander van verduurzaming. "We zijn gewoon aan de slag gegaan. In eerste instantie waren we vooral bezig met elkaar, de neuzen dezelfde kant op zien te krijgen. In 2017 hebben we samen een doel gesteld. Dat was om in 2030 [energieneutraal](#) te zijn", vertelt hij. Dat betekent dat Kronenberg in dat jaar evenveel energie wil opwekken als gebruiken.

"We zijn gewoon aan de slag gegaan."

Collectieve inkoop bij bedrijven

Vervolgens ging de werkgroep onderzoeken wat daarvoor nodig is. De drie belangrijkste oplossingsrichtingen waren [zonne-energie](#), energiebesparing door [isolatie](#) en [warmte](#). De werkgroep sprak met bedrijven over samenwerking, vroeg offertes aan en organiseerde in 2017 bewonersbijeenkomsten. Tijdens de eerste werd het onderzoek gepresenteerd. Tijdens de tweede konden de geselecteerde bedrijven zich presenteren die zonnepanelen, isolatie, [warmtepompen](#) en warmteboilers konden aanbieden. Daar schreven diverse bewoners zich bij in en dat leverde hen een flinke korting op. In 2014 telde Kronenberg 33 woningen met zonnepanelen. Inmiddels zijn het er 217. Dat is bijna de helft van alle woningen.

Van energiecoach tot dorpsquiz

In 2018 gaat de werkgroep verder als stichting EnergieKronenberg met initiatiefnemer Piet als voorzitter. De stichting zet de ingezette lijn door en organiseert themabijeenkomsten, infraroodscans bij woonhuizen, diverse excursies waaraan iedereen kan deelnemen, brengt nieuwsbrieven uit en reikt bordjes uit met 'deelnemer EnergieKronenberg'.

Daarnaast start ze met drie energiecoaches. Bestuursleden Frank Schuurmans, Angelo Nagels en Hans Kuipers gaan na het volgen van een cursus aan de slag als vrijwilligers en geven bewoners na een keukentafelgesprek gericht advies over wat ze allemaal kunnen doen aan verduurzaming. Dat varieert van een [waterbesparende douchekop](#) tot zonnepanelen, van isolatietips tot [ledlampen](#).

De stichting geeft ook twee keer per jaar een huis-aan-huis magazine uit. Een belangrijk communicatiemiddel om zoveel mogelijk inwoners te informeren en bij alles wat ze doet te betrekken. In het blad worden onder meer succesverhalen van bewoners uit de koplopersgroep verteld. Dat zijn 25 huishoudens uit Kronenberg die graag versneld aan de slag willen met het aardgasvrij maken van hun woning. Sinds maart 2021 krijgen zij daarbij praktische tips en advies van de werkgroep Maatwerkadvies van de stichting. Verder organiseert de stichting energiemarkten, informatieavonden, gastlessen op scholen, energieke dorpsquizen, symposia en duurzame huizenroutes.

Hoe ga je in 2030 van het gas af?

Ze kreeg van de gemeente subsidie om samen met een gespecialiseerd bureau onderzoek te doen naar de beste manier om van het gas af te komen. Daarbij lagen drie scenario's op tafel. [All electric](#), waarbij alle stroom en warmte wordt opgewekt met zonnepanelen en warmtepompen. Een [warmtenet](#), waar alle woningen op aangesloten worden. Of verwarmen via lokaal opgewekte [waterstof](#). Die laatste twee opties bleken volgens het onderzoek niet haalbaar, dus viel de keuze op de all electric-oplossing. "Maar daardoor viel wel een stukje collectiviteit weg in vergelijking met een warmtenet. Bij all electric moeten mensen het zelf doen. Dat maakte het voor ons een stuk moeilijker. Wij konden alleen nog maar informeren, stimuleren en inspireren", vertelt Piet.

Op 10 maart 2021 presenteerde EnergieKronenberg de resultaten van het onderzoek aan de inwoners. Piet: "Omdat het midden in coronatijd was, hebben we gezocht naar een manier om toch zoveel mogelijk inwoners te kunnen bereiken. Dat hebben we toen gedaan met een interactieve [live-uitzending](#) vanuit een lokale studio."

"Bij all electric moeten mensen het zelf doen. Dat maakte het voor ons een stuk moeilijker. Wij konden alleen nog maar informeren, stimuleren en inspireren."

Enquête tijdens verkiezingen

Tijdens de Tweede Kamerverkiezingen een week later hield de stichting een dorpsraadpleging. Huis aan huis waren enquêtes verspreid die mensen op het stemlokaal konden inleveren. Dat deden 106 Kronenbergers. Van hen vond 94 procent het belangrijk om een steentje bij te dragen aan een beter klimaat. Slechts 1 procent was het daar niet mee eens. Zeven op de tien respondenten vonden het ook een goed idee dat EnergieKronenberg ervoor wil zorgen dat het dorp in 2030 energieneutraal is en dat de stichting [financieringsmogelijkheden](#) voor huishoudens onderzoekt. "Hierdoor voelden wij ons voldoende gesteund om door te gaan", zegt Piet.

Organisatie en financiering

Stichting EnergieKronenberg telt zo'n vijftien bestuursleden, die elk in verschillende werkgroepen zitten. Het zijn allemaal Kronenbergers die het belangrijk vinden om met duurzaamheid en energie bezig te zijn. Projectondersteuner van het eerste uur Geert Claessens wordt nog steeds betaald als procesbegeleider voor de stichting. De anderen zijn allemaal vrijwilliger.

De stichting krijgt een jaarlijks budget van de gemeente voor zijn activiteiten, communicatie naar de bewoners via het magazine en diverse onderzoeken, al moet ze ook andere financiers zoeken. Verder kreeg ze subsidie van en werkte ze bijna twee jaar samen met mPOWER, een vierjarig Europees Horizon 2020-project, dat gemeenten steunde bij de energietransitie.

Samenwerking met gemeente en school

De stichting werkt van begin af aan nauw samen met de [gemeente](#), de belangrijkste geldschieter. "Dat is de belangrijkste partner en dat heeft altijd als een speer gewerkt", zegt Piet. De energiecoaches zijn inmiddels overgenomen door de gemeente en heten nu warmmakers. Zo kan iedereen in Horst aan de Maas ervan profiteren.

Daarnaast werkt EnergieKronenberg samen met de plaatselijke basisschool. Tijdens de Energieke Week worden daar gastlessen gegeven. Verder werkt de stichting samen met de lokale woningbouwcorporatie. Die heeft dertig huurwoningen verduurzaamd, waarbij de stichting fungeerde als tussenschakel voor de bewoners.

Dorpsbewoners bepalen succes

Het succes van de stichting staat of valt met de animo van dorpsbewoners om mee te doen. "Zij zijn van begin af aan erg enthousiast. Als maar twee of drie mensen op die eerste enquête 'ja' hadden gezegd, was dit nooit gelukt", zegt Piet.

Tegenslag: geen subsidie voor aardgasvrije wijk

De stichting vroeg subsidie aan via het [Programma Aardgasvrije Wijken \(PAW\)](#). Daar heeft het kabinet 435 miljoen euro subsidie uitgetrokken. Al 66 wijken, buurten en dorpen zijn ervoor geselecteerd. Maar Kronenberg viel begin 2022 buiten de boot. "Toen stortte de zaak in elkaar. Iedereen vroeg zich af: hoe kan het nou dat wij zijn afgewezen? De teleurstelling in het dorp was enorm", zegt Piet. "Toch hebben we daarna weer de energie gevonden om overeind te krabbelen en ons af te vragen: wat willen we dan wel?"

Toekomstplannen en ambities: een nieuw biedboek

De stichting is nu bezig om samen met de gemeente een nieuw projectplan te maken. "Hierin kijken we kort terug op wat we hebben bereikt, maar kijken vooral naar hoe we verder gaan om ons doel te bereiken", zegt Piet. "We staan op een keerpunt. We zijn nu vijf jaar bezig. De collectieve inkoopacties en de energiecoaches zijn overgenomen door de gemeente. We ondersteunen nog wel de webinars van de gemeente voor [collectieve inkoop](#) van isolatie en zonnepanelen.

Ons doel blijft om in 2030 energieneutraal te zijn. Daarom kijken we naar een decentraal energiesysteem. Dan beschouwen we ons dorp als één groot huis en kijken of we energie kunnen halen van grote daken van tuinders of grote boerderijen. Verder kijken we naar een mini-warmtenet, met een grote warmtepomp als bron, en hoe we stroom kunnen opslaan in batterijen. Dat zijn alleen nog maar ideeën." De stichting zal het plan in 2024 aan de gemeente aanbieden en hoopt zo de ondersteuning en samenwerking weer veilig te stellen voor de komende jaren.

Tips voor andere initiatieven

Piet heeft diverse tips voor andere bewoners die hun wijk, buurt of dorp willen verduurzamen. "Allereerst is het heel belangrijk dat je goed samenwerkt met de gemeente. Verder dat je lokale steun krijgt, zodat het initiatief niet na een paar jaar stopt. Wij proberen elke keer zoveel mogelijk mensen uit het dorp mee te krijgen en ze aan andere bewoners te laten vertellen wat ze aan het doen zijn", zegt hij. "Stel ook duidelijke doelen, anders weet je niet wat je moet doen. Zo heb je voor jezelf een stip aan de horizon."

Foto's: © EnergieKronenberg

Projectgegevens

Naam initiatief	EnergieKronenberg
Locatie	Het dorp Kronenberg in de gemeente Horst aan de Maas
Organisatie- / rechtsvorm	Stichting
Aantal actieve bewoners	15 vrijwilligers en 1 betaalde projectondersteuner
Activiteiten	Collectieve inkoop, bewonersavonden, onderzoeken naar energiesystemen, magazine, koplopers groepen, energiemarkten, informatieavonden, gastlessen op scholen, energieke dorpsquizzes, symposia en duurzame huizenroutes
Doelgroep	Alle inwoners van Kronenberg
Bereik	Alle 475 huishoudens ontvangen de nieuwsbrief door de brievenbus, velen hebben deelgenomen aan een van de activiteiten
Jaar van oprichting	2018
Website	www.energiekronenberg.nl

Vind deze verhalen en bekijk de filmpjes op:
hier.nu/voorbeeldenuitdepraktijk

---

www.hier.nu